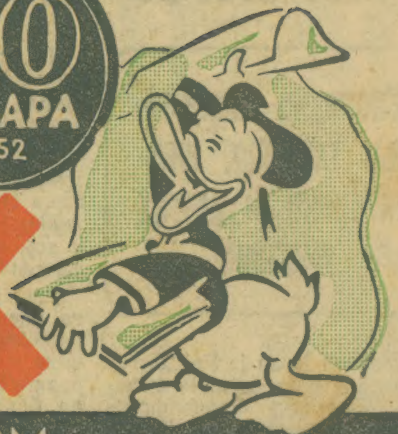
ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

Година XXIII – Број 504
Субота, 26. август 1961.

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

ФЛАШ ГОРДОН

22 ГОДИНА
РАКЕТНО УЗЛЕТИШТЕ

НУЛА МИНУС ДЕСЕТ. КРЕГ! СВЕ У РЕДУ?

ДА! САД БАШ ВЕЗУЈУ ЗАТВОРЕНИКА!

НЕЗГОДАН НЕКИ ЧОВЕК! ЗБОГ ЧЕГА ЈЕ ОСУЂЕН?

УБИСТВО! БИЋЕ ЧВРСТО ВЕЗАН АЛ' ВИ ГА ИПАК СТАЛНО ДРЖИТЕ НА ОКУ!

ПЕТ ГОДИНА НЕЋЕШ ВИДЕТИ ЗЕМЉУ, ТРЕВИ! ПРВА НАША СТАНИЦА ЈЕ САТЕЛИТ-ЗАТВОР 30.000 КИЛОМЕТАРА ДАЛЕКО!

РАКЕТНИ БРОД ЈЕ ПОЛЕТЕО КИДАЈУЋИ ЛАНЦЕ ЗЕМЉИНЕ ТЕЖЕ

ДОБРО ЈЕ УЗЛЕТЕЛА! ПОЗОВИТЕ САТЕЛИТ И ЈАВИТЕ ДА СЕ СПРЕМЕ ЗА ДОЧЕК!

РАЗУМЕМ!

ЗДРАВО, ВАНСЕ! ЈАВЉАМ СЕ ПО ПОВРАТКУ С ПЛУТОНА!

ДОБРОДОШАО, ФЛАШЕ! ЧУО САМ ДА СТЕ ГОРЕ ИМАЛИ НЕПРИЛИКА!

МАЈОРЕ! НЕЗГОДА! БРОД ИСПАДА ИЗ ОРБИТЕ!

ШТА?

БРОД ИЗ НЕПОЗНАТИХ РАЗЛОГА МЕЊА ПРАВАЦ! НЕЋЕ МОЋИ ДА СТИГНЕ НА САТЕЛИТ!

ЈЕСТЕ ЛИ ЗВАЛИ КРЕГА?

ДА! АЛИ НЕМА ОДГОВОРА! ПРАТЕЋА ТАБЛА ПОКАЗУЈЕ ДА СУ МАШИНЕ У РЕДУ!

У СТВАРИ, БРОД КАО ДА НАМЕРНО МЕЊА КУРС!

ЗАБОГА! ЗАТВОРЕНИК ..ТРЕВИ! МОРА ДА СЕ ОСЛОБОДИО И ПРЕУЗЕО БРОД!

ШТА ЛИ ТРЕВИ НАМЕРАВА! ОНИ НЕМАЈУ ДОВОЉНО ГОРИВА ЗА ЛЕТ НА НЕКУ ПЛАНЕТУ .. А И ТАМО ЋЕ ГА РАДАРИ ОДМАХ ОТКРИТИ!

СИГУРНО САД ДРЖИ ПИЛОТА КАО ТАОЦА!

...А ТАЈ ЧОВЕК ЈЕ УБИЦА!

БРОД УЛАЗИ У ОРБИТУ НА ВИСИНИ 24 000 КИЛОМЕТАРА!

24 000 КИЛОМЕТАРА! ПА ТО ЈЕ ОРБИТА **СУНЧАНОГ ОГЛЕДАЛА**!

У ГАДНОМ СМО СОСУ!

У ОВОМ БРОЈУ: Истинита легенда, Даби — прича са Аљаске, Јохан Кеплер, 120 година криминалног романа, Најстарије слике света, Песма нежности

КРОЗ ВЕКОВЕ

КАЗНА ЗА БУНТОВНИКЕ

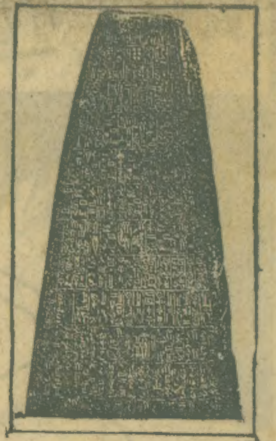
Побуњенике на бродовима кажњавали су у средњем веку такозваном „казном морског пса". Кривца би „обесили" око појаса за помичну доњу греду једра и спустили га у море наоружаног само ножем и једном кратком батином. Пуна 24 часа он је, до пола у води, морао да се брани од ајкула. Ретки су били они који би преживели казну.

ЗБОГ МАЧКЕ

Француски владар Анри III (1551—1589), који се шминкао и украшавао накитом као жене, осећао је толику одвратност према мачкама да је падао у несвест кад би угледао чак и маче.

ПРВА ТАПИЈА У ИСТОРИЈИ

У Маништусу, на месту где је некад био стари град Вавилон, нађен је овај обелиск који представља тапије за четири различита комплекса земљишта, од ко

јих је свака уклесана на по једној страни тамног камена. Те прве тапије на непокретна имања потичу из 3.000. године пре наше ере.

ЗАСТАВА ИСПРЕД АУТОМОБИЛА

Године 1896. на улицама Лондона појавили су се први аутомобили који су били веома спори и више личили на отворене кочије без коња. Иако је њихова брзина била мала, одмах је издат закон који је одређивао да испред сваког од ових возила мора да иде човек са црвеном заставицом у руци и тако упозорава грађане на опасност.

МАМУТ И НАУЧНИК

Кад су 1577. године у околини Луцерна, у Швајцарској, биле пронађене кости изумрле животиње мамута, неки научник израдио је читаву теорију у којој је тврдио да су то „кости анђела које је свемогући због њихове непокорности изагнао из земаљског раја!"

ОНИ НИСУ САМО ТО...

Споредна занимања глумаца, књижевника и других уметника

Познато је да је Реј-Шугар Робинзон боксер, да је Франсоа Моријак угледан француски књижевник, да је Соња Хени бивша краљица на леду и тако даље. Али то није све. Сви се они баве и неким другим пословима.

Жозефина Бекер

На пример, Жозефина Бекер, Сесир Сорел и Габи Морле дале су своја имена познатим париским производима за лепоту.

Франсоа Моријак поред писања стара се и о својим великим виноградима у Бордоу у којима годишња производња вина износи 100.000 литара.

Реј-Шугар Робинзон је у исто време чувен као власник највећег друштва за некретнине у Харлему, и једног облакодера у Њујорку а новац од бокса служи му само за џепарац.

Луис Маријано држи једну радњу са играчкама. Познати диригент Реј Вантура је и продуцент филмова.

Амерички писац Вилијам Фокнер, носилац Нобелове награде за 1950. годину, још је и фармер.

Брижит Бардо има један ресторан и неколико ноћних локала у Паризу. Познати француски комичар Фернандел држи неколико биоскопа у Марсеју. Заза Габор је основала једну фирму за телевизију.

Глумци Пјер Френе, Вивијан Романс, Женевјев Гитри, Чарли Чаплин, Мери Пикфорд, Глорија Свансон имају своја друштва за снимање филмова.

Клизачица на леду Соња Хени има два позоришта у САД у којима се изводе вештине на леду, затим 75 клизалишта у разним градовима, једну извозну трговину, неколико имања у Флориди, и један облакодер у Њујорку.

Џоан Крафорд је технички и комерцијални саветник једне фабрике женског рубља.

Овај списак би био бескрајан...

НА СТАВАМА ДВА НИЛА

Обухватајући Картум, престоницу Републике Судана, готово свуда уоколо, два Нила, Бели и Плави, спајају своје воде и теку даље заједно као једна река све до утока у Средоземно море. На ставама два Нила увек се могу видети рибари који лове рибу мрежама, као на нашој слици, или пловећи лагано на „дахабијама", великим баркама наричитих једара.

Као извориштни крак Нила, чије арапско име гласи Ел-Бахр или Бахр-ен-Нил, сматра се Кагера, притока Викторијиног језера из кога истиче под именом Викторијин Нил да би после протицања кроз Албертово језеро још једном променила име и звала се Албертов Нил — али само до ушћа реке Асуе — одакле носи име Бахр ел Џебел (Горска река). После спајања с реком Бахр ел Газал (Газелина река) добија своје право име: Бахр ел Абијад (Бели Нил). У горњем току површину реке покривају плове-

Судански рибари недалеко од Картума, на ставама Белог и Плавог Нила

ћа острва — судди — од траве, рогоза и папируса, која су често дугачка и по 2 километра, а дебела до 7 метара. Та травна острва била су некад несавладива препрека за пловидбу, али је 1903. године кроз њих пробијен пловни пут.

Извориште Плавог Нила лежи у етиопијском горју. Под именом Абаји он протиче кроз језеро Тана, пресеца планине, слива се низ букове и водопаде и тек пошто се уском клисуром пробије кроз планину Росејрес, избија на равницу где добија име Бахр ел Азрек — Плави Нил.

Судан, земља у којој се Бели и Плави Нил састају да би стопили своје воде у највећу реку Африке, постао је независна република 1. јануара 1956. године.

ЗАГОНЕТКА ПЛЕМЕНА ДАУДА

За етнологе постоји у Африци једна занимљива загонетка коју још нису решили. Њу су поставили вековни насељеници неких језера у Сахари, тачније речено у Фезану.

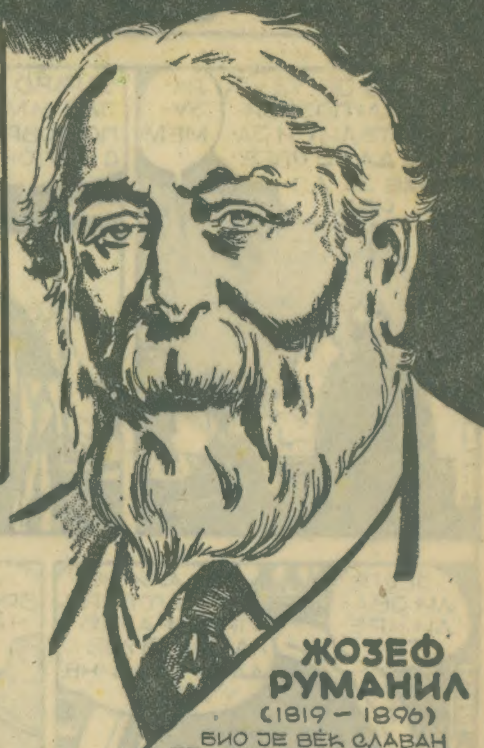
Називају их Дауда, што значи „они који једу црве". Реч „дауд" дошла је из арапског и значи црв. Порекло ових црвоједа губи се у мраку далеке прошлости и песку сахарске пустиње. Поставља се питање, да ли они нису потомци једног примитивног народа који је у пуном изумирању или су потомци некад побуњених робова који су се ослободили тираније? За сада ништа се не може рећи са сигурношћу.

Црвоједа има свега око 500 који живе на облама три језера, Гамброун, Труна и Хамбара; по боји су црни само што се на појединим људима лепо види да су мелези. Живе у пуној усамљености и у великој оскудици. Пошто су због сиромаштва презрени од околног становништва, држе се земље на којој има смоквиног лишћа.

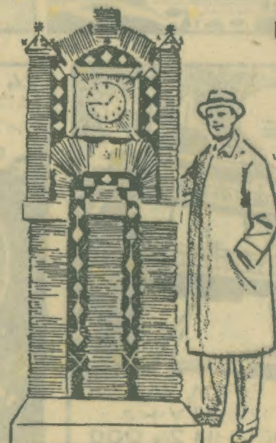
Не усуђују се да иду тамо где су малобројне обрадиве парцеле већ раздељене на пољопривреднике који се хране претежно грахом. Тешко је замислити колико је исхрана Дауда сиромашна. Откако знају за себе они се хране „ловљењем" дауде, једног малог црва, који је дуг свега 5 мм. Врло слан, инсект када је пресан мирише на рибу. Истуцани и умешени добијају облик лепињица које се „пеку" на сунцу.

За етнографе овај мали народ је веома привлачна тачка. Сви се питају, како је могућно да су кроз толика столећа остали на тако примитивном ступњу. Који су узроци опште заосталости а нарочито заосталости у исхрани. Када су запитали околне урођенике шта мисле о узроцима, суседи Дауда су одговорили да је то с једне стране услед изолованости а с друге зато што ових инсеката у области три поменута језера има у великим количинама. Научници овим одговором, наравно, нису задовољни.

РЕКОРД АМАТЕРА

Џемс Реј Џордан, радник из Сан Дијега, остао је шест и по минута на дну једног рибњака без апарата за гњурање. Многи покушавају да његов рекорд умање говоре-

ћи да је Џордан по занимању дувач стакла и да су му због тога плућа навикнута на овакве напоре. Рекорд му уосталом није ни признат јер његовом подвигу није присуствовало ниједно званично лице.

И МАЧКАМА ПЛАТА

У Западној Немачкој на платним списковима многих пошта и железничких станица могу се наћи „службеници“ који су у њима заведени без презимена, само по име-

нима. Та имена обично гласе: Цица, Белка, Марко, Жућа, Мица. У ствари то су имена мачака чија је дужност да чувају пакете од мишева и пацова. За свој „рад“ мачке добијају плату од 30 пфенига дневно, а новац се троши на њихову храну, управо за допуну у исхрани јер се мачке углавном саме прехрањују.

НОВАЦ У РИБИ

После узбудљиве потере један тринаестогодишњи дечак из Проктора, у Британској Колумбији, успео је да харпунира једну велику рибу помоћу своје пушке за подводни риболов. Кад ју је

очистио и распорио нашао је у њој, на своје велико запрепашћење, новчаницу од једног долара пажљиво савијену начетворо.

Пре две године тај исти дечак нашао је у једној острици зрно бисера које је било процењено на 150 долара.

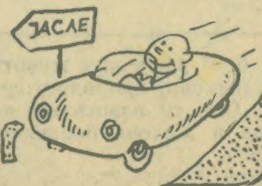

БЕБА ЗА ВОЛАНОМ

На путевима америчке државе Флориде један стари „Форд“ учинио се сумњив саобраћајцима јер његов возач није сасвим добро познавао законе аутострада. Саобраћајци из Фор-Лодердејла били су принуђени да

интервенишу — учинило им се да возач није сасвим трезан. Можете замислити њихово запрепашћење кад су за воланом угледали једног четворогодишњег дечака. У саобраћајној полицији дечаков отац упорно је доказивао да су га неправедно осудили на плаћање казне изјавивши на крају: „Мој син вози од своје треће године и веома је добар шофер!“

НАЈСТАРИЈЕ ЗВЕЗДАНО ЈАТО

Први пут су у историји астрономије, сарадници јерменске астрофизичке опсерваторије у Бјуракану открили на фотографијама снимљеним помоћу телескопа од 21 цола велики скуп „белих патуљака“, веома густо расутих звезда по свемирском пространству. Веома слабу светлост одају због чега су остајале дуго тајна али су под високом температуром.

Због велике удаљености и необично слабе видљивости досад су опсерваторије у свету могле да открију само око 300 изолованих звезда ове врсте. Скуп „белих патуљака“, из дуженог облика са максималним пречником од 25 светлосних година, пронађен је у сазвежђу Лире удаљеном од Земље око 800 светлосних година. Кутија од шибица напуњена материјом једног белог патуљка била би тешка неколико тона. Патуљак је у ствари последњи стадијум живота једне звезде, и зато се претпоставља да је новопронађена група веома стара, можда више од десет милијарди година. Ово је, вероватно, најстарије звездано јато у нашој галаксији.

ОПОМЕНА

Од драгоцене помоћи је нови апарат који почне да звижди чим запрети опасност да срце болесника на операционом столу престане да ради. Откуцаје срца апарат преобраћа у електричне импулсе а кад срце откаже он испушта звуке налик на пиштање, тако да лекари могу хитно да интервенишу.

ПРВА МАШИНА ЗА УМНОЖАВАЊЕ

Године 1651. Хасдирфер, један учитељ из немачког града Келна, конструисао је један апарат помоћу кога је било могућно једним потезом истовремено исписивати више оригинала. На једној полузи била су причвршћена три пера од којих је особа која пише „водила“ само једно. Остала два пера су исписивала „сама“ тај исти текст.

Само недељом

Домаћинства у Балтимору уобичајила су да велико прање рубља врше недељом, када домаћин има времена да рубље у џаку однесе у перионицу и, читајући новине, сачека да га одмах опрано врати кући. Зато једна велика перионица која има своје филијале у свим крајевима града постиже једну петину својих целокупних прихода — недељом.

БОРАЦ ЗА СУДБИНУ ФОКА

Од дана када је, у 17. веку пацифично острво Хуан Фернандез било откривено, почео је прави покољ косматих фока. 3.500 животињских кожа као данак Монгола руском двору. Спас у дванаестом часу

Око стотину малих, здепастих и добро утопљених људи кретало се посрћући уз стрму и клизаву падину. Услед вечите магле у Беринговом мореузу ноћ је била још непровиднија. То је био најхладнији час, уочи свитања. Ови људи су староседеоци Алеутских острва и пошли су у лов на фоке. Некада су их ловили само кад су им били потребни месо и маст. Сада, као службеници административне управе на Аљасци примају месечну плату. Али, начин лова није се изменио у току столећа. Сваки ловац носи мотку, дугу око два метра, скаче са стене на стену и труди се да ветар не однесе људски мирис тамо где се налазе животиње. Сваки скок доноси животну опасност, но људи су сигурни у себе. Уверени су да ће велике животиње затећи на легалу, јер у то време оне још сигурно дремуцкају шћућурене једна уз другу. Само ваља се чувати те опасне тишине. Довољан је мали шум да брзо одгегају до ивице обале и нестану у мрачном мору.

Зато се ловци крећу тако да им пресеку одступницу. Кад наиђу на необичну групу, снажно ударају моткама по стењу. Тргнуте из сна, узнемирене, пуштајући крике који подсећају на цик слонова, фоке се бацају једна на другу и тешки мужјаци често пригушују младе. Настаје покрет према мору широк неколико километара.

Наоружани обичним али чврстим штапом, ловци ударају фоке једним јединим ударом по потиљку, где је кожа најтања. Ако први ударац не успе, правило је да се фока пусти да побегне. Тако се спроводи варварски „родео“ двадесетог века на острвима између Аљаске и Сибира.

Стручњаци кажу да у оваквом поступању не треба гледати суровост. Ударац је не лишава живота. Ошамућене фоке стављају се једна крај друге у групама од по десет, и „комесари“ испитују да ли животиња одговара трговачкој норми: да ли је дугачка најмање 95 а највише 120 сантиметара. Тако се на овом делу земљине лопте сваког лета улови по 100.000 фока.

Острво фока

Ова животиња финог крзна више се не може срести на месту где ју је први пут угледао цивилизовани човек. У 17. веку, када је некадашњи енглески гусар Вилијам Дампијер открио на пустој пучини Пацифика острво Хуан Фернандез, наишао је на огромне гомиле живих фока. Животиње су у толиком мноштву гмизале око чамца да је једва успео да крочи на тло. „Космате фоке, изјавио је он по повратку у домовину, велике су као теле, а њушка им је слична псећој. Длака је густа да се прст једва може пробити до коже“.

Његов извештај деловао је као позив на покољ. Пустолови из свих делова Европе крстарили су Пацификом да открију њихове колоније. У току свега неколико часова безумног истребљења, људи су долазили до читавог богатства. Острва су се претварала у костурнице, јер су скелети бацани. Сада се из фокиних костију извлаче материје које служе за негу и улепшавање, а Јапанци добијају желатин за индустрију.

Фоке живе у породицама од по 50 чланова и врло су дисциплиноване. Дојење младунаца траје петнаест дана а затим почиње учење пливачке вештине. Анатомија фокиног тела јасно говори да је од свих животиња она најмање природно обдарена за живот у мору. Поједини младунци, кад уђу први пут у воду, неспретни су као човек. Кад се заморе од брчкања и гутања слане воде, мати их нежно ставља на своја леђа да се одморе. На препуним плажама, где на све стране гмижу и пливају, свака мати веома добро препознаје своју децу.

Супротно младунцима, старије фоке су одлични пливачи и раоници. Гњурају се до 80 метара дубине и то у једном јединном замаху. Али најрадије се брчкају и излежавају на површини воде.

Катарина II оснива предузеће за продају крзна

До 18. века данак монголских кнезова руском цару износио је 3.500 разних животињских кожа годишње. Било је ту видри, жутих и сребрних лисица и фока. Али фоке су стизале у јадном стању и кожа је била неупотребљива. Зато је Катарина II образовала можда прву експедицију на фоке која је из Сибира прелазила са острва на острво у правцу Америке и најзад се искрцала на будућој Аљасци. Царици се много допадало крзно па је на двору постала мода да се од њега праве огртачи.

Ловци су узимали од становника поларног круга животиње чије им је месо служило са исхрану, уље за светиљке, кост за стреле а кожа за одећу. Није требало дуго да се царичиним војницима придруже европски трговци који су за свој рачун истребљивали прво Ескиме а потом фоке. Пошто је запажено да се нова колонија није образовала тамо где су фоке побијене, Катарина II да би унела мало реда у хаос, основала је предузеће које је добило право експлоатације. Али 1799. цар Павле I продаје Аљаску младим Сједињеним Америчким Државама и судбина фока прелази у друге руке.

Хенри Елиот

Једног дана фоке су добиле великог заштитника. Не двојицу или тројицу већ једног јединог, али вредног заштитника по имену Хенри Елиота. Као управник монополистичког предузећа за промет крзном, овај Американац је покушао да поправи што је човек деценијама уништавао. Борио се на свим фронтовима. Звао је у помоћ научнике, судио се са једним моћним енглеским трговцем крзна, неким Фронком, и добио најзад парницу а и са пушком у руци бранио Алеућане које су повремено нападали пирати на чијим се бродовима лепршала јапанска застава. Пошто су побили и раселили урођенике, гусари су немилосрдно уништавали фоке. Слагали су их на дно лађа не водећи рачуна да ли су то стари мужјаци, младунци или женке. Узалуд је Хенри Елиот молио за помоћ америчку армију и полицију, јер се њих није тицао овај природни резерват. Сам са неколико пријатеља крстарио је Арктиком са напуњеним пушкама. Једног дана, по густој магли, ушао је у жесток окршај са страним гусарима. Са крвљу фока текла је и људска крв. Опет се на бродовима лепршала јапанска застава, а кад је ветар разгонио маглу, и пошто су нападачи савладани, Елиот је видео да су његови заробљеници — Американци.

Године 1920. Елиот је однео највећу победу. Већ више година је живео на селу као пензионер кад је сазнао да Конгрес припрема нов закон којим ће се регулисати величина уловљених фока и количина дозвољеног годишњег улова. Одмах је отпутовао у Вашингтон и својим статистичким подацима изнео доказе да чак и са трговачког становишта од острва фока не треба правити безумну кланицу. Године 1942. кад је Аљаска постала једна од Сједињених Држава Америке, његови принципи заштите усвојени су а један новонастали град добио је Елиотово име.

Захваљујући заузимању Хенри Елиота будућност топлокрзних фока није угрожена.

НОВАЦ ОД СТАКЛА

У свим земљама људи су се данас навикли на појаву да су драгоцени метали од којих се некад ковао новац замењени разним легурама. Међутим, експерименти у ковању новца нису увек били примани с разумевањем.

Енглески владар Хенри VIII (1509 — 1547) покушао је у неколико наврата да изда новац од разних јевтиних метала. Али, те монете брзо су изгубиле своју првобитну вредност и држава је морала да их повуче из оптицаја. Због тих својих финансијских експеримената Хенри VIII добио је од народа надимак „Стари бакрени нос“

Неке земље покушале су касније да потпуно избаце из оптицаја металан новац. Тако је Немачка после првог светског рата издала новац од папијемашеа и порцелана, али како он није био довољно издржљив нестао је из оптицаја.

Сједињене Америчке Државе, због штедње бакра покушале су за време првог светског рата да издају новчиће у вредности од три цента направљене од отпорног стакла.

Енглеска је недавно донела одлуку, додуше нерадо примљену од грађана, о пуштању у промет неметалног ситног новца: намера је да за то искористе пластичне материје.

ПОД НОГАМА 60 СЛОНОВА

На један пуцањ из муља се подигло крдо од шездесет слонова које је за собом оставило праву пустош

Болест спавања и лепра — то су били поводи за моје прво путовање у Африку 1952. године — прича доктор Жан Пјер Корсон, фотограф париског зоолошког врта. — Касније су се ти поводи звали: слонови, биволи, лавови и носорози. Лав ме је све више мамио, а при мојој првој медицинској мисији у селима централне Африке, упознао сам њену дивљину. Једном приликом сам са собом понео поред пушке и камеру. А затим сам је потпуно одложио и заменио је фотографским апаратом. Љубитељ природе је надвладао ловца.

Уосталом, ја не верујем да су ове две страсти неспојиве: прави ловац поштује и воли природу и животиње и штити их а повређену и болесну животињу још и негује.

Ловац и фотограф треба да имају и другог нечег заједничког — да добро познају животиње које „гађају“: слон је кратковид и у природи се сналази углавном помоћу њуха. Основно је правило зато, без обзира да ли се носи пушка или камера, ићи у супротном правцу од ветра јер — слон је опрезна животиња. Промени ли се изненада правац ветра као што се мени једном десило, за трен ока се мења и кретање слонова.

Веома је тешко снимити велики број афричких животиња у њиховој природној средини. Оне су плашљиве, покретне и њихова боравишта претежно невидљива. Тако, на пример, потпуно је немогућно фотографисати мајмуна у природи. Тек када допадне заробљеништва он постаје предмет објектива.

Често се поставља питање: која је афричка животиња најопаснија. Три ловца ће вам дати три различита одговора. Биво — рећи ће један. И биће у праву, јер биволи доносе највише смрти афричким селима — убију најмање једног или два урођеника годишње.

Зашто? Одговор је прост: прво, биволи су најбројнији међу дивљим животињама Африке. Затим, они живе у непосредној близини насеља и представљају храну урођеника који полазе у лов на њих без најнужнијег оружја. Биво је веома снажан, а када је рањен прелази у напад.

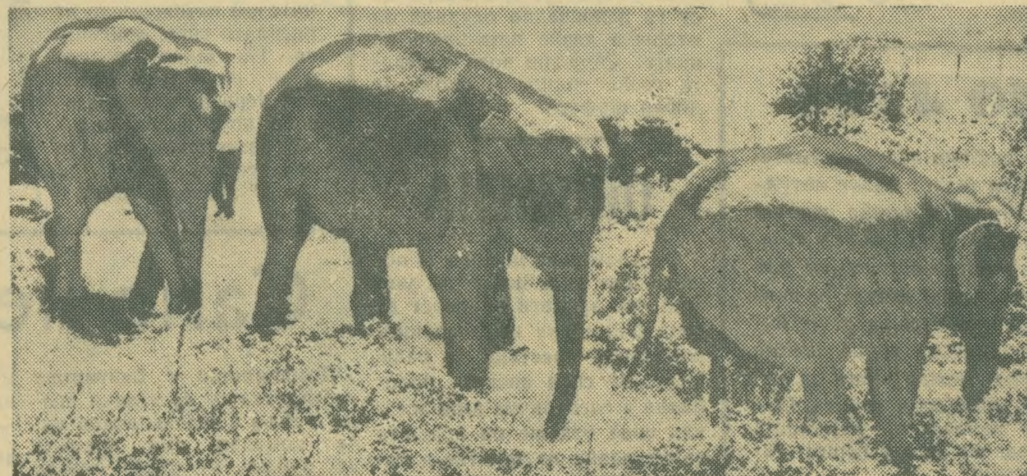
Други ловац ће тврдити да је лав најопаснији. У ствари он је веома лењ и плашљив. Опасна је само брзина његовог напада ако уопште нападa. Познавао сам једног фотографа животиња кога је приликом његовог првог корака на афричко тле напала лавица. После овога требало је да прођу године док је утврдио да је лав ипак најплашљивија животиња под небеском капом.

Животиња која је на мене оставила најснажнији утисак јесте слон. Својевремено, доживео сам с једним незгоду која ме умало није стала живота.

У Екваторијалној Африци обично се у лов иде пешице, јер су шуме тако густе да се кроз њих не може проћи колима. Дешавало ми се раније да сам се после три дана хода и пређених доста километара враћао натраг без икаквих резултата.

Овог пута сам наишао на „боко“ — једну врсту мочваре у којој слонови радо живе. И угледао најзад једног слона. Опалио сам. Секунду после хица из муља се подигло крдо слонова. Било их је 60 и дали су се у панично бекство. У тој ситуацији никако се не треба наћи на путањи њиховог јуриша. Склонио сам се и шћућурио што сам више могао бројећи секунде које су ми изгледале предуге. Кад сам се подигао имао сам шта и да видим — као да је изнад мене протутњао торнадо: жбуње је било погажено и сравњено са земљом, а унаоколо су лежала извањена стабла.

Више никад отада не ловим слонове на таквом терену него само у отвореним степама и саванама.

До појила и мочвара слонови иду у реду, један за другим. стазама које су сами утабали.

„Бебин“ портре у Лувру

НАЈСЛАВНИЈА БЕБА ФРАНЦУСКЕ

Француска још памти свог најчувенијег патуљка који се за живота звао „Беба“ и под тим именом ушао и у историју. Готово две деценије средином XVIII века био је највиђенија личност на француским дворовима, а у више махова је једва спасавао живот од радозналих и љубопитљивих. Француски музеји у Колмару, Нансију и Сарбуру љубоморно чувају његова три портрета а музеји у Линевилу, Нансију и Паризу имају лутке које представљају слику и прилику чувеног мајушног створа.

„Беба“ је син нормалних родитеља. Када је дошао на свет, 11. новембра 1741. године у Шампенеју био је велики само 20 сантиметара и тежак 625 грама! Усташца су му била тако мала да је морао да сиса козу која је заволела свог необичног двоножног посинка и увек је трчала да га нахрани кад би заплакао.

Прве речи је изговорио у осамнаестом месецу а у другој години је проходао. Ципелице су му биле дуге четири сантиметра. Детенце је било тако лепо да су грађани из свих крајева Француске хрлили да га виде. Краљ Станислав, таст Луја XV, узео је „Бебу“ себи на двор у Линевилу. Тада је имао пет година и био висок 40,5 сантиметара. Од родног места до Линевила путовао је у корпи за бело рубље.

Краљ је био одушевљен дететом и откупио га је од оца да би се играо с њим као с лутком. Али мали је био угурсуз и имао је смисао за хумор. Често се крио и брижни краљ га је сатима тражио по ћошковима и буџацима.

Патуљак краља Станислава, најпознатија „беба“ свог доба, неочекивано је почео да расте пред саму смрт

Једног дана је на краљевску трпезу изнет огроман колач у облику тврђаве. Изненада се кров тврђаве подигао и из колача је искочио „Беба“ у ратној униформи са пиштољем у руци. Запрепашћење једних и одушевљење других били су неописиви.

Све новине Француске, Холандије, Белгије и Енглеске тог доба пуниле су ступце написима о „Беби“ и начиниле су од њега најинтересантнију личност, па су организоване чак и неке завере ради његове отмице. Краљ му је одредио зато личну гарду да га даноноћно чува.

Велика „Бебина“ љубав коју су звали „госпођа Беба“

Са 11 година „Беба“ је достигао 48 сантиметара. Краљ је желео да му пружи одлично образовање али дечак-патуљак није показивао много склоности за ширење својих знања: никад није научио ни да чита. Страховито размажен и пун мана, он је вукао краља за нос, ударао ногом принцезе и задиркивао послугу. Био је жестоке нарави, лењ, тврдоглав, прождрљив. Ако би му неко противуречио ломио је скупоцене чаше а краљ се због тога гушио од смеха.

Од више десетина раскошних одела најрадије је носио плаву хусарску униформу. Имао је скупоцене минијатурне кочије са запрегом од четири козе, у којима се често возио по парку и кроз град. Саградили су му и мали дворац од дрвета висок 1,20 метра. Када би се наљутио на краља или своју околину, затварао се тамо и издавао наређења:

— Ако ме краљ тражи реците му да нисам овде.

Неспособан да напредује интелектуално он је постао изврстан мачевалац и руковао је оружјем као највештији ратник. Цео Линевил би се недељом сјатио да га види како се мачује својим мачем од 20 сантиметара. Приликом једне посете Луја XV Линевилу, на челу краљевих гренадира продефиловао је на опште одушевљење — „Беба“.

Кад је напунио 15 година био је висок 80 сантиметара. Мада омиљен он није био срећан: одбили су да му даду руку једне девојке из Линевила у коју се загледао, а није био боље среће ни са једном својом земљакињом. Иако је била као и он патуљастог раста њени родитељи је нису хтели дати краљевом патуљку. Према опису из 1910. године када је госпођа „Беба“, како су је звали, имала 73 године, била је висока 86,5 сантиметара.

Највећи противник у животу био му је патуљак Пољкиње Хумијецке који је са својом господарицом 1759. године дошао у посету краљу Станиславу. Звао се Жужу, био је мањи од „Бебе“ и одликовао се интелигенцијом и образовањем. Кад су га представили „Беби“ који је киптео од беса, Жужу му се извинио следећим речима:

— Опростите ми, господине, што ме је природа учинила мањим од вас. То је случајност а човекова срећа не лежи у његовом расту.

„Беба“ је био толико сурevњив на њега да га је једном приликом дохватио за струк и хтео да га баци у ватру. Тада га је краљ Станислав први и последњи пут истукао.

Жужу је написао своје „мемоаре“ у којима помиње свој боравак у Линевилу. Дворске свађе су му досадиле и он је једног дана напустио своју заштитницу, оженио се и добио двоје деце. Затим је путовао по целој Европи као глумац. На молбу краља Ђорђа V прешао је у Енглеску где је живео све до 1837. године када је у 98. години умро у Дирхаму.

„Беба“ је био лошије среће. Мада се прославио вештинама приликом посете Паризу, његово крхко здравље га је издало. Да несрећа буде већа почео је неочекивано да расте. Умро је од једног обичног назеба 8. јуна 1764. године. Његов костур се и данас чува у Музеју човека у Паризу.

ПСЕЋИ МАРАТОН

Једна овчарска керуша, која је неким случајем изгубила свог господара на улицама у Риму, прешла је за десетак дана више од 440 километара. Пут је водио преко снегом покривених друмова и шума Апенинских планина. Доспевши до предграђа Фераре, керуша се потпуно исцрпљена срушила на земљу. Вест о нађеној керуши објављена је у месном листу и према опису господар ју је препознао и дошао да је тражи. Овчарска керуша Ава није стигла из Рима до Фераре захваљујући неком инстинкту, већ је тај пут добро познавала јер га је неколико пута превалила са својим господаром, иако — аутомобилом.

440 КМ

ЛАКОВЕРНИ

Један студент који је спремао дипломски рад из психологије изабрао је за тему проблем лаковерности. Да би добио што истинитије податке из обичног живота и од обичних људи, дао је у један од њујоршких листова оглас у коме је, по веома повољним ценама, понудио дресиране мајмуне који су у стању да потпуно замене собарице.

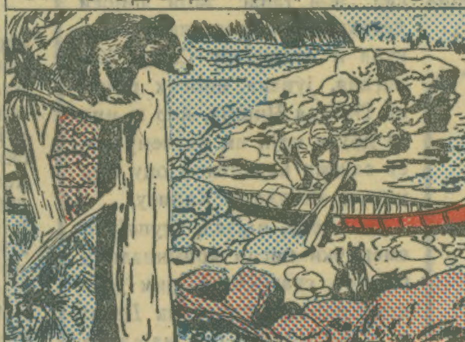
Већ сутрадан добио је 7.321 поруџбину.

WALT DISNEY НИКИ: ПАС ДИВЉИНЕ

ПАС-ЈУНАК

Трговац намештајем, 53-годишњи Рамон Милер, који има протезу уместо једне ноге, пролазио је аутомобилом кроз пустињу Мојава, скренуо с пута и залутао. Са својом керушом Гретхен склонио се у једну пећину. Ноћу су их нападали гладни преријски вукови и друге дивље звери али се Гретхен с њима храбро носила и увек била у стању да их отера и заштити свог господара. После шест дана и шест ноћи нашла их је војничка патрола. Војници су прихватили керушу и неколико дана најбрижљивије видали њене ране. У њену славу настала је и „Песма о псу-јунаку“.

Инспектор Мегре

Агата Кристи

Пасионирани читалац

Шерлок Холмс

Први убица у роману

120 ГОДИНА КРИМИНАЛНОГ РОМАНА

Два велика књижевника, Едгар Алан По и Чарлс Дикенс, написали су прве криминалне романе у историји књижевности. Данас се на папиру догоди 2.000 убистава годишње

Било је десет часова увече: гвоздена капија парка већ закључана, палата Вогези остала празна и напуштена; само су се на црном асфалту видели трагови аутомобилских гума. Водосkoци су без престанка жуборили; према тамном небу оцртавали су се обриси оголелог дрвећа и кровови што су сви личили један на други...

На сцену ступа комесар Мегре, стамен, плећат човек с лулом увек међу зубима, спорих покрета али брза ума, проницљиви детектив. Човек који је париског комесара Мегреа учинио најпопуларнијим европским јунаком криминалних романа, није Парижанин, па чак ни Француз, већ Белгијанац који данас живи у Швајцарској.

Жорж Сименон је најпознатији Европљанин-континенталац на тржишту криминалних романа. Он је члан Белгијске академије и досад је написао преко 150 криминалних романа и новела. Поред тога, Сименон је с обзиром на место збивања његових романа, једини легитимни наследник праоца криминалне литературе, Едгара Алана Поа.

Место радње прве праве криминалне приче која је икад написана био је Париз. Прича се појавила тачно пре 120 година, лета господњег 1841. у једном америчком часопису и звала се „Убиство у улици Морг“. Први пут се та да у светској литератури појављује личност једног детектива, Огиста Диена, елегантног бадаваџије, који открива првог злочинца захваљујући само својој оштроумности.

Убица у првој криминалној причи у историји у ствари није човек, већ — мајмун. Чим је Британац Чарсл Дикенс, далеко познатији као аутор „Давида Коперфилда“, прочитао Поову криминалну причу, прегао је да се и сам огледа на овом новом књижевном пољу. Под његовим хитрим пером настао је „Суморни дом“ заједно с полицијским инспектором Бакетом и његовом женом госпођом Бакет, веома лукавом промућурном и за мужа не баш увек пријатном.

Касније је Дикенс написао „Тајну Едвина Друда“. Први наставак био је примљен са одушевљењем, па је чак и енглеска краљица Викторија, иако јежећи се од грозе, читала ту узбудљиву лектиру. Дикенс, коме је та пажња ласкала, понудио је да исприча краљици како ће се роман завршити. Она је одбила ту понуду јер није хтела да се одрекне задовољства „читања у наставцима“ и да унапред дозна крај.

Краљица Викторија никад није дознала тајну Едвина Друда. У ствари, њу никад нико није дознао, јер је после објављивања шестог наставка Чарлс Дикенс умро 1870, у својој 58. г. Мада данас само малобројни љубитељи књижевности познају ове Дикенсова криминална дела, установу коју је он увео у ову врсту литературе сви добро знају: Скотланд јард. Јер, готово ниједан каснији писац криминалних романа у Енглеској, почев од Едгара Волеса до Дороти Сејерс, није заборавио ово „племенито наслеђе“.

По и Дикенс основали су школу англо-америчког криминалног романа и само је малобројним „странцима“ успело да се својим делима пробију у енглеско језичко подручје. На Британским острвима, уосталом, рођена су сва три писца која су у наредном, 20. столећу, својим делима створила појам о „класичном роману“. Били су то Артур Конан Дојл, Гилберт Честертон и Ричард Фримен, познат под именом Едгар Волес.

Конан Дојл (1859—1930) створио је најпознатијег јунака „класичног детективског романа“ — Шерлока Холмса. После 24 шерлокхолмсовска романа, Конан Дојл је „убио“ свог јунака пустивши га да се сурва у једну провалију. Осам пуних година одолевао је писац протестима својих читалаца који нису могли да му опросте тај „злочин“, а онда је, 1901. године, ускрснуо Шерлока Холмса уз објашњење да је славни детектив био само привидно мртав. Конан Дојл је умро с племићком титулом „сер“ коју је добио као признање и награду „као проналазач најпопуларнијег детектива свих времена“.

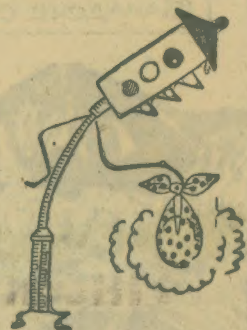
Један човек у црној мантији католичког свештеника био је јунак 90 криминалних новела Гилберта Честертона. То је личност за коју би се могло рећи да је стварно постојала. Наиме, Честертон је узео многе карактеристичне црте ирског свештеника Џемса О'Конора да би од њих створио свог детектива у мантији — пречасног оца Брауна.

„Ниједна жена од Лукреције Борџије па наовамо није имала толико користи од убистава као Агата Кристи“ — рекао је једном један духовити новинар. Ова уздржана и отмена Енглескиња, рођена 1890. године, написала је досад око 65 романа и позоришних дела која су штампана у преко 100 милиона свезака и на приближно 20 језика. Агата Кристи такође има јунака кога води готово кроз сва своја дела: белгијског комесара Херкула Поароа чије „мале сиве мождане ћелије“ увек доведу до откривања злочинца.

Британски „класични детективски романи“ почели су, најзад, и поред узбудљивих заплета, да својом прецизношћу, редом и логиком помало замарају читаоце. У криминалном роману настаје сад „нов талас“ који доноси детектива, симпатичног мангупа и испичутру Слима Калигана, јунака многих романа Питера Чинија, као и многе друге који ни по чему нису слични педантном оцу Брауну и Шерлоку Холмсу.

На сцену, најзад, ступају и амерички писци криминалних романа, сваки са својим јунаком: рођаци Фредерик Денеј и Менфред Ли под заједничким псеудонимом Елери Квин који се појављује и као њихов главни јунак; Рекст Стоут чији је херој Неро Воф необично гојазан одгајивач нежних орхидеја и љубитељ добре трпезе; Ерл Стенли Гарднер са својим адвокатом детективом Пери Месоном и многи други.

Један педантни љубитељ статистике израчунао је недавно да се годишње на папиру догоди 2.000 убистава, да је од 1841—1920. године написано 1.300 детективских романа, између 1920. и 1940. још 8.000 а да и не говоримо о онима који су штампани од 1940. до данас.

СЕМАФОРИ ЗА РОВИТА ЈАЈА

Домаћице из Вестстрита у Лондону тражиле су од градских власти да у њиховој улици поставе што је могућно више аутоматских семафора. Овај њихов захтев није био диктиран само бригом о већој сигурности пешака, већ и чисто практичним, домаћичким потребама. Наиме, уз помоћ аутоматских семафора одлично се скувају ровита јаја.

Трострука смена боја аутоматског семафора тачно одговара времену потребном да се скува ровито јаје. Незгода је само у томе што се семафори не виде са сваког кухињског прозора.

МАЛО СМЕХА

БЕЗ РЕЧИ

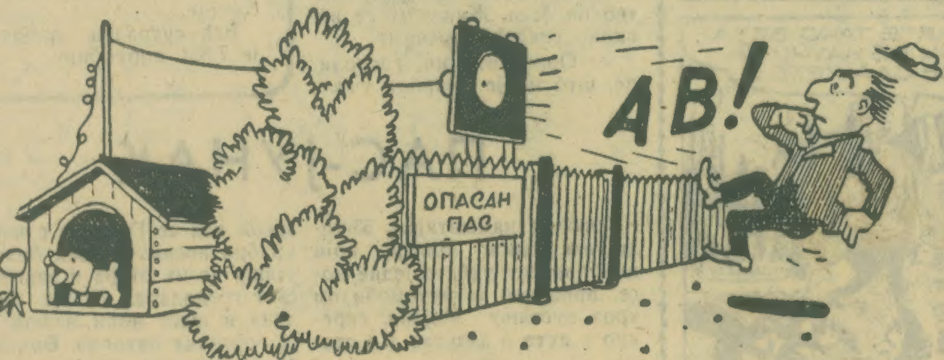
КАКО ДА ГА НЕ УДАРИМ КАД ЈЕ МЕСТО МЕСА КУПИО БАТЕРИЈЕ!

БЕЗ РЕЧИ

БЕЗ РЕЧИ

Једемо ли симболична јела?

Наклоност или одвратност према неким јелима, пише француски лист „Бонжур“, нису условљене искључиво нашим укусом, већ добрим делом и психолошким схватањем и предрасудама. Јела имају у великој мери симболично значење. Да би се доказала ова теза, наводи се и писање америчког часописа „Психијатријски билтен“, где се каже да у модерном животу постоје неке врсте „симболичних расположења према јелу“. Тако су позната:

„Заштитна јела“: то су она основна и зато се сматрају главнима, јер, каже се, доприносе очувању здравља. На пример млеко, за које се тврди да је веома корисно за наше здравље а посебно здравље мале деце.

„Фетиш јела“: за која појединци сматрају да без њих не могу, иако лекари немају исто мишљење. На пример: говедина, пачја јаја, сирово месо итд.

„Лепа за око“, као што су: кавијар, жабљи батаци, гљиве и пужеви, једу се у ресторанима да би се неко „показао“, истакао и импоновао другима, мада се она код куће веома нерадо једу.

У „душевну храну“ убрајају се: шећерлеме, чоколаде и разне врсте бомбона које се узимају да би се манифестовало одређено разнежено расположење.

ИСТИНИТА ЛЕГЕНДА

Опкољени у пећини у долини Саве тринаест првобораца Словеније су се борили два дана и ноћ. Гинули су један за другим, а последњи су са песмом, загрљени отишли у смрт 22. априла 1942. године

Корушка чета која је бројала 52 борца била је опкољена десетак пута јачим снагама. Збијена на уском простору, у шуми између Крања и Голника, није могла више да издржи. Руководство је решило да се борци пробијају по групама.

Њих тринаесторица, са командиром Лојзом Хорватом, некако су се извукли из окршаја. Били су преморени и прегладнели а у села нису смели да залазе. Немци су били свуда. Тражећи место за предах, наишли су на пећину у стени крај Саве, недалеко од Окроглог. Испод ње је тихо шумила Сава, а са њених обала се није видео улаз у шпиљу. И ипак су морали да буду обазриви — спавали су на смену.

Опкољени у стени

У рану прохладну зору Пламен Пераич је покупио посуде за воду и лагано се извукао из јаме. За њим је кренуо и Стане Шмид. Из помрчине је одједном блеснуо пламен. О стену се разбио сноп куршума. Једно зрно је погодило Шмида у мишицу. У журби да се што пре повуче, он то није ни приметио. Пераич се није могао вратити, скочио је са стене и завукао се испод камена на самој обали реке. Немци га у помрчини нису видели али су касније на стену испод које се скрио поставили пушкомитраљез. А он је, чучећи под њом, остао два пуна дана.

У пећини је завладао немир. Буновни борци су узели оружје и похитали ка излазу. Али чим би неко помолио главу, Немци су засипали узан отвор унакрсном, густом ватром кроз коју нико није могао проћи.

Беспомоћно су поседали у круг. Само је дежурни осматрао кроз отвор.

— Иде један! — рекао је узбуђено — Води и пса.

Пушкомитраљезац Стане Млакар је допузао до отвора. Чули су се кораци и дахтање пса.

— Почни већ једном — шапатом су га опомињали.

— Нека... још мало...

Прст му је већ био на обарачу. Сви су очекивали рафал али се чуо само један пуцањ. И пад. Затим котрљање низ стену.

Свима је лакнуло и опет је настала тишина.

— Иде други! — јавио је осматрач. — Полицајац...

И њему је био довољан само један метак.

Тада је густ сплет зрна затворио излаз из пећине. Али све се завршило ту, на стени пред улазом. Ниједан куршум није могао да продре унутра.

Партизани се не предају

Паљба је онда престала. И кроз тишину се пробио глас споља на словеначком:

— Предајте се, нема вам спаса!

— Зар се чуло негде да се партизани предају! — одговорио је најмлађи из групе Зупан Томшич који једва ако је имао шеснаест година.

Били су већ изгубили представу о времену. Колико већ траје њихова неизвесност? Нестрпљиво су чекали ноћ. Она ће можда донети спас.

На другој обали реке заклопарала је железничка композиција. Довукли су оклопни воз и одмах стали да бију шпиљу. Гранате су трескале око улаза. Камење је летело на све стране. Паљба је трајала око пола сата.

Позив за предају је поновљен.

Уместо одговора разлегао се презрив смех.

Измучен боловима, Стане Жагар коме је још у ранијим борбама размрскана нога и до пећине донет на носилима, с муком је подигао главу:

— Ако неко мисли да ће се предајом спасти, нека слободно изађе.

— Ни говора — рекли су сви у глас. — Остајемо овде па шта буде.

Пећина је одједном почела да се пуни димом. Они који су били ближе улазу видели су како Немци опуштају са стене запаљене гужве сламе. Један њихов војник је кроз дим, погнут, потрчао ка пећини. Млакар га је узео на нишан. Метак га је скотрљао низ стену до амбиса уз страховит тресак. Имао је вероватно са собом мину па је она експлодирала пре него што је убацио у пећину.

Пламичак наде

На другој обали реке почело је неко комешање. Група немачких војника је гурала топове. Млакар је опет легао уз митраљез. Нанишанио је и један Немац је пао. Остали су у журби тражили заклоне.

Убрзо је почело грување топова. Експлозије су учестале. Једна је снажно потресла пећину и испунила је димом. Парчад су нашла пут до двојице партизана: погодила су смртно Славка Смукова и Тонета Позника.

Дуго су још грмели топови али без резултата.

Дошла је дуго очекивана ноћ. Већ са првим мраком угасила се и нада у успех. Око пећине је било видљивије него дању јер су улаз осветљавали рефлектори. Крај је био неизбежан али партизани су били премлади да би се помирили са тим. Заискрио је опет пламичак наде: причекаће притајени до поноћи. Немце ће, можда, преварити сан.

У мукло доба, Лојзе је навукао на пушку порцију, омотао је крпом и лагано провукао кроз отвор.

Тишину су просекли рафали. Значи, не спавају. Наду у спас треба сахранити.

Песма осуђених на смрт

Нико и није помишљао на сан. Измучени и неиспавани дочекали су јутро. Тихо је само шумила Сава. Ухо је онда ухватило необичан звук.

Згледали су се у чуду:

— Буше стену — рекао је неко.

— Не могу нам ништа. Стена је огромна — казао је Жагар.

Сумњиви звук је умукао али је страховита експлозија размакла ваздух и стресла читаву стену. Погледали су камену таваницу. Била је чврста, још нетакнута.

Опет позив на предају.

Одговорили су песмом: осуђени на смрт су са заносом певали о младости и слободи.

Над њима, у стени, настављено је зујање машина.

Нова експлозија је надјачала песму. Али чим се умирила тутњава, песма ју је заменила.

Бомбе са отровним димом

Предвече су почели да испаљују мале бомбе. Распрскавале су се уз једва чујну експлозију, али дим из њих је загушио плућа изнемоглих бораца.

— Отров! — рекао је неко.

Да Немцима не би ништа остало, почели су да ломе оружје. Сачували су само пиштоље.

Тада се зачуо пуцањ, један па други, трећи...

Са упереним оружјем, на стени, чекали су их — ако покушају да беже из пећине. Али нико се није појавио. У јами је завладала гробна тишина. Ни тада Немци нису смели да уђу унутра. Довукли су из Бегуња затворенике и њих потерали испред себе. Плашили су се и мртвих партизана.

Четворица су још били живи. Помогли су им да дођу свести да би их затим зверски поубијали. Оставили су шеснаестогодишњег Тончета. Наговарали су га да ради за њих и он је обећао. Али је спремио свој план: чим су га ослободили, пребегао је опет својим друговима.

Инсект или лист?

„ФИЛИЈА"

Јести а не бити поједен — то је свакодневна тежња која се од памтивека поставља у природи. Јаче животиње се боре за опстанак канџама и чељустима, слабије се спасавају смрти — лукавством. Ни инсекти не желе да заврше живот неславно, у кљуну неке птице, и зато својим обликом и бојом савршено имитирају природу. Таква је једна индијска буба, „филија", из врсте „ортоптера" која живи приљубљена уз лист тако да је нико не може разликовати од околине.

»ТАЧНО ПО ОПСЕРВАТОРИЈИ«

Астрономи из свих земаља су грозничаво, 15. фебруара ове године, посматрали помрачење Сунца. И наши астрономи су то чинили из опсерваторија опремљених најсавременијим инструментима и справама. А нико се није запитао кад је основана опсерваторија у Београду и какви су били њени почеци?

У приватној кући на Врачару

Опсерваторија у Београду основана је 1887. године по одлуци министра просвете, потписаној 26. марта те године, која је гласила: „да се за Србију подигне провизорна астрономска и метеоролошка опсерваторија у приватној кући на Врачару, под управом Милана Недељковића, професора Високе школе."

Недељковић је закупио онда познату Гајзерову кућу са двориштем и у њој је већ 1. јула исте године почела да ради нова „провизорна опсерваторија". Две године касније, Београдска општина уступила је земљиште „на врачарском пољу", данас крај ока Дечје клинике више трга Димитрија Туцовића. Зидање зграда је почело 1890. и завршено у пролеће 1891. године, када се опсерваторија преселила у њих. За културни и научни Београд онога времена то су били пријатни догађаји.

„Регулисање државних сатова"

Као што се види из извештаја које је професор Милан Недељковић редовно давао за све време док је био управник, Опсерваторија је била опремљена малим бројем инструмената и справа.

У време оснивања и почетка рада Београдске опсерваторије, астрономији није посвећивана посебна пажња — цењена је једино по томе колико је могла да буде корисна ученицима и осталим грађанима.

Требало је ђацима Велике школе омогућити посматрање небеских тела и због тога је набављен један телескоп и неколико других мањих инструмената. Истовремено су стално вршена меридијанска испитивања. Све то ипак није рађено једино ради

„науке" и „забаве" великошколаца. Имало је то и свој сасвим практичан задатак: у Београду су тада постојали „државни сатови". Као што и ови часовници које сада имамо на угловима улица често затаје, тако ни ондашњи нису увек показивали тачно време. Међутим, меридијанским посматрањима свакодневно је утврђивано време и на основу тога су „регулисавани државни сатови у Београду".

Кад данашњи Београђанин хоће да се похвали тачношћу свог часовника, он каже: „Тачно по радију", а пре седамдесетак година је у тој прилици говорено: „Тачно.. по опсерваторији".

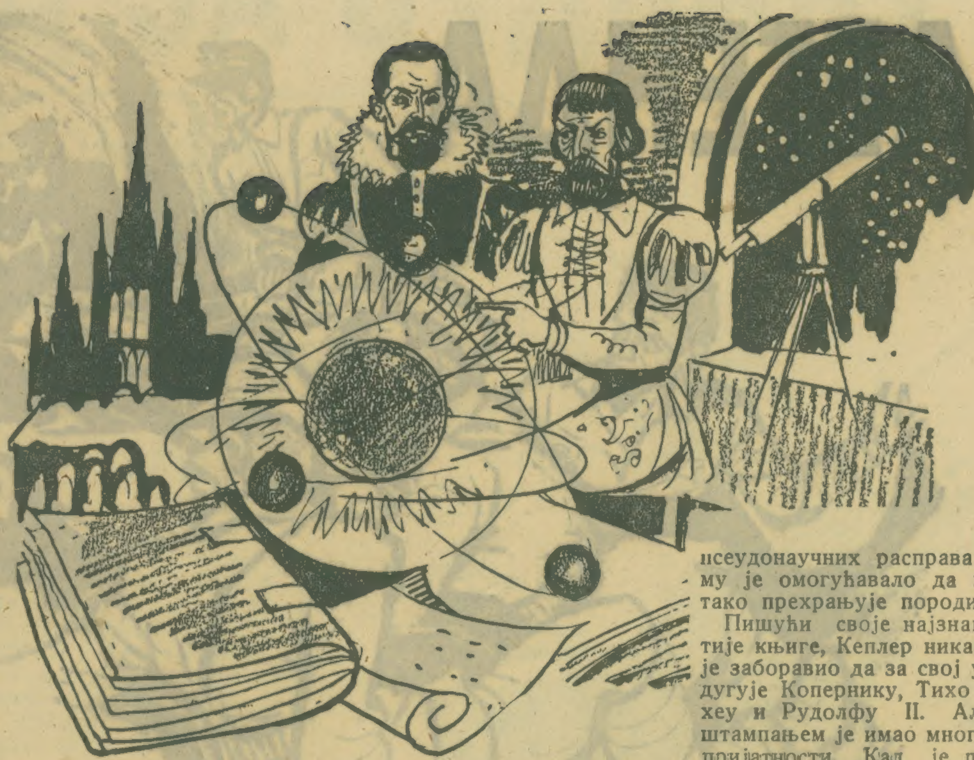
Раздвајање астрономске од метеоролошке опсерваторије

У Београдској опсерваторији је тако низ година нарочита брига поклањана развоју метеорологије. Иако није располагала многобројним инструментима и справама интензиван рад је забележен једино у области метеорологије јер је обављала практичну улогу. По угледу на њу још од краја прошлога века осниване су у унутрашњости Србије „метеоролошке станице".

Оваква улога ометала је развој астрономске науке на Београдском универзитету. Тек после првог светског рата, када су 1924. године на име репарације добијени инструменти за астрономску опсерваторију, савет Филозофског факултета у Београду раздвојио је „провизорну опсерваторију: на астрономску и метеоролошку.

ЈОХАН КЕПЛЕР

Син најамног војника и жене која је била оптуживана да је вештица, Јохан Кеплер постао је једно од највећих имена астрономије

Човек коме је припала част да изврши велика астрономска открића и да измени дотадашње представе о васиони није рођен у изобиљу. Кеплеров отац, Хајнрих, био је најамни војник, луталица и више пута је срећно умакао вешалима. Мати, кћи гостионичара, оптужена као „вештица", умало није жива спаљена, али је зато његова рођена тетка, а он сам, вечито без новца, имао је хороскоп из кога је читао судбину племићима и тако зарађивао за хлеб и — науку.

Кеплер је рођен 27. децембра 1.571. у градићу Вајлу, у Западној Немачкој. Рођен је два месеца пре времена, и зато је целог живота био кржљав и болешљив. У четвртој години добио је богиње и једва остао жив.

Сам Кеплер каже да му је детињство било тужно. У школи је учио да чита и пише теран шибом сурових учитеља. Живот му је постао нешто радоснији у 18. години кад је на универзитету у Тибингену упознао професора астрономије Мешлина који је одиграо значајну улогу у његовом животу. Мешлин је предавао астрономију на основу веровања старог Птоломеја да се Сунце и остале планете окрећу око Земље, али је био присталица Кеперникове теорије која је стављала Сунце у средиште нашег планетарног система. Ово своје уверење професор је пренео и на свог најбољег ђака.

Кеплер је посећивао предавања на теолошком факултету, а при завршетку студија понуђена му је катедра за морал и математику у Грацу где је постао омиљен међу професорима, али не и код ђака. У његовим предавањима преплитали су се наука и фантазија, тако да убрзо није имао ни једног слушаоца.

У току првих година боравка у Грацу Кеплер је започео истраживања која ће му касније донети славу. Његова прва књига „Увод у расправу о космографији, са објашњењем космичке загонетке о савршеним сразмерама небеских путања, као и правим разлозима за њихов број, величину и периодична кретања" била је пуна поезије, maште и нетачних тврђења.

Последње године 16. столећа биле су у Европи потресане учењем Мартина Лутера који је привукао многе слободне духове па и Кеплера. Кад су почели прогони протестаната, он је изгнан из Граца, али услед учености враћен је натраг. Међутим, Кеплер је већ био раскрстио са овим градом и одмах је отишао у Праг где је у то време радио чувени астроном Тихо Брахе.

Овај Данац имао је тада најсавременије инструменте за посматрање неба и сакупио је огроман материјал о космосу али га је чувао као права шкртица. Старац Тихо Брахе није усвајао Коперникову теорију светлости коју је Кеплер већ прихватио, али га је примио к себи зато што је признавао Кеплеров научни дар. Лоше плаћен, незадовољан што му стари научник ништа не поверава, асистент је неколико пута хтео да га напусти. Али, Брахе је изненада умро и он је постао наследник свих његових открића.

Следеће године биле су за Кеплеров рад нарочито плодне, али не и безбрижне, јер је стално имао незгода с дворском благајном. Уз то је без престанка боловао од стварних и уображених болести. Иако је био принуђен да дворанима и племићима проричe судбину за новац, није му сметало да се бави чистом науком, да изда неколико свезака о својим проучавањима и једну значајну књижицу о оптици. Године 1609. штампао је расправу „Нова астрономија" где је изложио чувене законе који ће му донети светску славу. Ти закони могу данас да изгледају једноставни, али у оно време представљали су плод револуционарне мисли.

Година 1611. била је кобна за научника. Тридесетогодишњи грађански рат и епидемије готово су опустели Праг. Кеплеров заштитник Рудолф II био је принуђен да се одрекне престола Астроном је исте године изгубио жену и дете.

Кеплер напушта Праг и одлази у Линц за професора. Недаће га и даље прате. Лутеранска црква му је забранила да присуствује обредима као непоузданом вернику, што је за његов друштвени углед било судбоносно. 1615. његова мати је оптужена да је „вештица" и процес је трајао пуних шест година. За то време Кеплер се физички и новчано потпуно исцрпао, јер се цео ангажовао да спасе мајку. Шест месеци пошто је пуштена на слободу као невина, старица је умрла.

Најсрећнији догађај у Кеплеровом животу је закључење другог брака са Сузаном Ретингер. Пре женидбе испитивао је будућу невесту као да је небеско тело. На једној листи исписао је имена једанаест кандидаткиња и поред сваког је брижљиво бележио недостатке и врлине. Најзад се одлучио за пету по реду, сироче од 23 године које је живело на имању неког барона као служавка. Младожења је имао 41 годину и у току живота са Сузаном добио је седморо деце од којих је само четворо остало у животу.

Упркос свакојаким недаћама, Кеплер је штампао књигу „Хармонија света". У последњим годинама живота објавио је много књига, памфлета, календара, хороскопских предвиђања, научних и псеудонаучних расправа што му је омогућавало да како-тако прехрањује породицу.

Пишући своје најзнаменитије књиге, Кеплер никад није заборавио да за свој успех дугује Копернику, Тихо Брахеу и Рудолфу II. Али са штампањем је имао много непријатности. Кад је постигао споразум са издавачем, у Немачкој је беснео грађански рат и земља се налазила у расулу. Зато што писац и издавач нису хтели да се покоре „светској, апостолској римској цркви" били су прогнани из Линца. Године 1626. сељаци протестантске вероисповести извршили су опсаду Линца, у граду су избиле уличне борбе, штампарија је срушена и одштампани табаци растурени. Пошто му је било свега доста, Кеплер је одабрао тренутак и извукао се из града.

Тако се 1627. године нашао на улици. Нудили су му углед на запослења у многим европским државама, али он се осећао сувише стар да би напустио своју земљу. Поставили су га за математичара романтичном хероју тридесетогодишњег рата Валенштајну. Овај племић није се уопште разумео у науку, а није ни плаћао принадлежности научнику кога је узео само из сујете. Да не умре од глади, остарели Кеплер напушта Валенштајна, одлази у Регенсбург, у коме је баш тада цар отворио рајхстаг, и тражи да му двор исплати дужних 12.000 флорина. Али узалуд. Разочаран у људе, скрхан недаћама. Јохан Кеплер умире 15. новембра 1630. од последице јаког назеба у 59. години.

ЈОШ ЈЕДНА ПАЊОЛОВА СТРАСТ

Марсел Пањол, француски књижевник био је и један од најодушевљенијих присталица боксерског спорта. Као млађи није пропуштао ни један значајнији меч у Паризу и темпераментно је навијао за свога љубимца. Још пре прошлог рата многи новинари су се често распитивали због чега се познати књижевник толико интересује за бокс. Када су га директно запитали он је одговорио:

— Изненадићете се кад чујете да сам у младости желео да постанем професионални боксер. Имао сам 16 година и припадао сам категорији „петао". У лицеју сам научио да боксујем и успевао сам да обарам све своје противнике. Због тога нико више није хтео са мном да се боксује. Пошто сам обожавао „племениту вештину" одлазио сам кришом у једну боксерску школу где су вежбали професионалци да бих и ја постао професионални боксер и освајао велике и значајне победе. Једном сам чак наступио на мањем мечу. Био се разболео боксер и менаџери нису могли да попуне програм. Пошто сам се налазио у сали, а организатор меча ме је познавао јер сам тренирао код њега, замолио ме је да боксујем и ја сам пристао. Требало је да се меч одржи у шест рунди, али сам ја противника нокаутирао већ у првој. О мом подвигу се брзо рашчуло и мало је требало да ме избаце из лицеја. Морао сам да обећам да више нећу обући боксерске рукавице. Тако се завршила моја боксерска каријера, али моје срце је још остало загрејано спортом — зато и сад нисам престао да посећујем мечеве.

НИЈЕ ИСТО

Розамунд Конвеј, пореклом Енглескиња, осуђена је у Калифорнији на четири дана затвора или да плати 25 долара зато што је прекорачила дозвољену брзину вожње. Њој се заиста журило: дете од три месеца остало јој је у башти а приближавала се олуја.

На суду је она заступала гледиште да свако ко се из оправданих разлога жури има исто право као лекар који хита болеснику, кола за хитну помоћ или полицијски аутомобил, који не морају да се придржавају одређене брзине. Суд се није сложио с њеним схватањем. У знак протеста она, иако мајка осморо деце, није хтела да плати казну него је отишла у затвор.

ПОПАЈ

ВЕЋ СИ ПОЈЕО ШЕСТ ЈАБУКА, КИЋО! ДОСТА ЈЕ!

НЕ СМЕШ ВИШЕ, КИЋО! ШЕСТ ЈАБУКА ЈЕ САСВИМ ДОВОЉНО ЗА ТАКО МАЛО ДЕТЕ!

ЗИИ!

ЗНАШ, БОЛЕЋЕ ТЕ ТИБА!

МОРАЋУ ДА ТЕ УВЕДЕМ У КУЋУ АКО МИ НЕ ОБЕЋАШ ДА СЕ НЕЋЕШ ВИШЕ ПЕЊАТИ НА ДРВО!

ОЋЕШ ЛИ МИ ОБЕЋАТИ?

ГЛОП!

КИЋА НЕЋЕ ПРЕКРШИТИ ОБЕЋАЊЕ... СИГУРАН САМ!

ОНО ТВОЈЕ ДЕТЕ УДАВИЋЕ СЕ ЈЕДУЋИ ЈАБУКЕ!

ШТА КАЖЕШ!??

ДА СУ КОБАСИЦЕ, ЈА БИХ ЈОШ И РАЗУМЕО!

НЕ! НЕ МОГУ ДА ВЕРУЈЕМ ДА САМ УСВОЈИО ДЕТЕ КОЈЕ КРШИ СВОЈА ОБЕЋАЊА!

САМ ПОГЛЕДАЈ!

ПА... ОВАЈ... ИПАК, ЗНАО САМ ЈА ДА МУ МОГУ ВЕРОВАТИ!

ДАБИ

Приповетка са Аљаске

У соби дежурног у тврђави „Мала стена“ весело је пуцкетала ватра у гвозденој пећи, а гомила цепаница наслаганих поред пећи испуштала је пријатан мирис смоле.

Нареднику Барију је ово било последње ноћно дежурство. Служио је две године у овом крају белог севера, далеко од света. Треба да прође још недељу дана... и онда ће кренути у сусрет сунцу. После дугих ноћи на Аљасци, где се сунце месецима не појављује изнад хоризонта и где стално влада неки чудан сумрак, био је жељан топлоте и светлости.

Старо ћебе које је лежало на патосу поравна и приближи ватри, у пећ убаци још неколико парчади дрвета. У том се зачуше кораци пред вратима. Грубе песнице их отворише и унутра уђе неколико војника који уз смех почеше да скидају тешке бунде.

— Ово је била страшна ноћ...

— Како се осећаш, кад знаш да ћеш ускоро кући? — упита Барија регрут гласом пуним чежње.

— Где је Даби? — присети се неко.

— Као да не знаш? Петак је, данас је у тврђави Харис.

— Хладноћа је, имао је сигурно тежак пут, али му се ваљда ништа није десило.

— Двеста километара је огромна даљина. Ја их не бих радо превалио пешке — рече замишљено Бари.

По завршеном дежурству он оде у бараку да спава, али дуго није могао да заспи Као да се опраштао: размишљао је о времену које је провео овде на хладном северу, о чудном пријатељству које га је везивало за пса Дабија, годинама већ „службеника“ војске. Са свим војницима је пас био у пријатељству, али кад је дошао Бари заволео га је одано и владао се као да му је он давнашњи господар.

После кратког одмора Бари се врати у собу дежурног да види шта је са псом али га још на вратима дочека вест:

— Даби се још није вратио!

— Можда су га задржали у тврђави... или су га пустили да касније крене.

— То је немогућно — рече Бари — време поласка је тачно утврђено.

— Ветрови су јачи од свих одредаба. Ловци на дивљач су наишли на трагове вукова који су напали једно индијанско насеље. Лепа парада! — додаде дежурни и баци дрва на ватру.

Бари наједном зачу неко дахтање. Скочи и отвори широм врата. Дугачка сенка претрча преко дворишта и пропе се на њега. Топли и храпави језик поче да га лиже по образу, а из накострешене длаке на глави покривеној ињем, сијала су два паметна ока. Бари притисну драгу главу на груди и превуче руком по длаци да са ње скине лед. Шапутао му је речи нежности, а пас је тихо кевтао.

Алуминијумске цеви са поштом биле су причвршћене за леђа пса — задатак је опет добро извршио.

Двориште се пунило војницима који су долазили да виде Дабија а он је сваког поздрављао кратким лајањем. Тек када су му скинули пошту с леђа окрену се чанку пуном хране и поче халапљиво да једе. Пошто је све појео, Бари му сувом крпом истрља крзно. Пас је махао репом и очигледно уживао захвално посматрајући свог пријатеља.

Недељно једном Даби је преносио пошту и заповести између „Мале стене“ и тврђаве Харис. Већ готово десет година вршио је он своју дужност и превањивао по 200 километара. Тешка је била та служба и њу не би могао да преузме ниједан човек јер у овим крајевима влада невреме 245 дана у години. Снежне олује и кише збришу сваки пут, а телефонске стубове, које су неколико пута људи покушавали да поставе, ломио је ветар као шибице.

Пас није могао да се хвали својим делима, али његове зарасле ране говориле су о његовој борби са смрћу која му је стално била за петама.

Следеће недеље је Бари последњи пут причврстио псу цеви на леђа. Нешто га је давило у грлу и није могао да му погледа у очи, као да се плашио да ће и пас осетити колико је близу време растанка. Кад га је промуклим гласом позвао да крене пас се, први пут, не помаче с места. Само је гледао широм отворених очију. Бари није могао да издржи тај упитни поглед и позва га поново али сада нежно. Даби уз скичање скочи на њега да се опрости, како је већ чинио пуне две године. И кад Бари понови заповест, он полете као стрела и изгуби се у сумраку арктичке ноћи.

Бари је већ био спаковао кофер. За три сата требало је да стигне авион којим ће поћи. Још свега три сата! Другови су били крај њега али није био потпуно задовољан. Није био свестан шта га тако чврсто веже за ову малу војну станицу. Обишао је још једанпут сваки кутак и најзад се упутио у собу дежурног. Ту је седео млади војник. Бари погледа старо ћебе у углу и рече:

— Пази на њега...

— Не брини, ја ћу га неговати уместо тебе.

— Не мислим то — прекиде га Бари — сви га овде негују. То му није потребно. Њему треба неко ко ће с њим разговарати, пријатељ...

Звук авиона као да Барија жацну. Узе свој кофер и са неколико другова се упути пистом ка апарату.

— Да ли је стигла пошта из тврђаве? — запита пилот.

— Даби треба да стигне сваког часа — одговори неко од војника.

Чекали су још два часа, а од пса и поште ни трага ни гласа.

— Морамо поћи, не могу више да чекам — рече пилот.

— Ја остајем! — узвикну изненада Бари, зграби свој кофер и изађе из авиона. Брзо оде команданту и затражи дозволу да остане још до поласка следећег авиона.

После неколико минута изишао је на скијама из тврђаве и кренуо што је брже могао уз ток реке. Ветар му је као ножевима секао лице и усне и односио звиждук којим је хтео да доваби пса. Али одговора није било.

Вратио се натраг без резултата а ни у току целе ноћи Даби се није појавио. Брзо се раширила вест о нестанку пса-курира, а дрвосече и ловци је пренеше и до тврђаве Харис. Оданде је стигао глас да је Даби пошао са поштом као и увек у одређено време.

Бари се осећао као изгубљен — сада је могао да оде, ништа га више није везивало за ову хладну земљу.

Војници су седели за ручком, кад неко отвори врата и викну:

— Даби је стигао!

Сви истрчаше у двориште и хрупише у собу дежурног.

Нешто издужено, чупаво и јадно лежало је на старом ћебету. То „нешто“ је имало чудно зашиљену њушку која је готово нечујно дисала окренута према топлој пећи. Мутне очи гледале су безизразно, а лево уво висило је у крвавим дроњцима. На многим местима по телу, веома мршавом, крзно је било ишчупано, а цела лева страна трбуха и задње ноге од којих је лева била и сломљена, у самим ранама. Даби се није могао познати, али цеви са поштом су се налазиле на његовим леђима.

Кад пас зачу Баријев глас у очима му се појави као неки одблесак свести и реп направи један неуспели покрет. Као да је молио за извињење што није извршио задатак као обично. После кратког времена поче да се тресе целим телом и врућ дах додирну руку која га је миловала.

— Брзо зовите лекара — узвикну Бари.

Лекар стиже и после прегледа рече да пас има запаљење плућа и да је стање готово безнадежно. Много је дана остао без хране и због тога је наступила исцрпљеност. Он му преви ране и ногу стави међу даске, па га пренеше у санитетску собу. Заједно са лекаром Бари се борио за живот Дабија, али се он веома споро опорављао.

Оног јутра кад се сунце први пут појавило над хоризонтом да би без заласка цело кратко лето обасјавало ове крајеве... стајао је и Даби у дворишту први пут после тешке болести, натоварен опет поштом. Нестрпљиво је чекао наредбу за покрет, а онда излете као тане и изгуби се пред очима целе посаде.

Из месеца у месец Бари је продужавао свој боравак на Аљасци. Све се испунило треперавом светлошћу сунца, реке су надошле и њихов шум је преплавио ваздух, а пространа тундра се осула нежно зеленом одећом прошараном цвећем. У то време војници су тек могли да схвате љубав становника ових крајева према својој домовини!

Једног од тих дана „Мала стена“ је имала лепу прославу: Даби је 10 година био у служби! Застава се вила високо изнад војне станице, а са свих страна су долазили гости: војници, дрвосече, трапери, трговци и истраживачи злата. Војници су стајали у почасном строју, а пред њима помало застрашен слављеник се окретао стално и тражио Барија.

Док је командант држао кратак говор, пас је зачуђено махао ушима јер је чуо како се често помиње његово име. Узбуђење је достигло врхунац кад је на оковратник пса причвршћено сјајно одликовање.

Свако је после хтео да га помилује и да му каже коју лепу реч. Кад му се приближи Бари пас скочи на њега и положи му главу на раме. У том покрету је било толико љубави, да су сви разумели зашто је наредник Бари пропуштао авион за авионом.

ПЕСМА НЕЖНОСТИ

Пре свега, шта жабе раде преко зиме? Где се склањају када лед прекрије њихове баре? Какве дане преживљавају?

Оне спавају у муљу, у пукотинама земље или у рупама и чекају априлско сунце које их буди и позива на нови живот. Тада крећу на пут према погодним местима где ће да спусте јаја и где ће, око трске или шибља, пуноглавци моћи да порасту. То путовање некипут траје данима и недељама, али увек стижу на жељено место упркос препрекама. Једне вечери све жабе ће се наћи на месту састанка и мужјаци ће, исколачених очију према небу и надувене гуше, започити своју смешну љубавну песму.

Жабе су, као славуји, певачи ноћи, само што до данас још нису успеле да подстакну племенита чувства поета.

Ако боље ослушнете, распознаћете у жабљем хору разне гласове. Свакоме певачу довољна је само једна локва воде у пољу, влажни пашњак или јендек да започне песму која заглушује наше уши. Међу жабама не постоје певачице, већ само певачи који на тај начин оглашавају своје присуство и место где се налазе.

Механизам ових нежељених вечерњих емисија је врло једноставан. Песма се производи у грленој кесици, проласком ваздуха, услед чега трепере гласнице. Да се треперење појача, жаба снажно издува ваздух из плућа што се лепо види према томе, колико је надувена грлена кеса.

У хору који личи на концерт у некој већој бари, извежбано уво природњака може да распозна петнаестак гласова. Али постоји једна жаба која је другачија од свих осталих. Наиме, жабац те врсте је потпуно нем. Открио га је у Бразилу велики природњак Дарвин па је тај род назван његовим именом. У току еволуције, ова врста је претрпела измене чије узроке наука још није објаснила. У сваком случају њене гласне кесице не служе јој за певање већ за одгајање потомства!

Како то бива?

Мужјак прогута снесена јаја и спусти их у гласне кесице где их чува све док се не излегу млади. После тога, младунци се хране путем осмозе а кад достигну потребну величину, мужјак их у току неколико дана избацује кроз уста.

За неупућене ово може да буде чудновато или смешно, али за научнике је проблем врло озбиљан. Они се питају: како је могућно да један орган, као што су гласне кесице, у толикој мери измени своју првобитну функцију.

До одговора на ово питање мораћемо, изгледа, још дуго да чекамо.

КАД ПРИРОДА ПРОВАЛИ

Наука још није објаснила повремене масовне најезде неких животиња — глодара

У нашем листу већ смо писали, додуше прилично давно, о једном необичном, малом глодару са севера Скандинавије, названом леминг, кога неких година готово уопште нема у његовој постојбини, да би већ идуће године праве хорде готово преплавиле читаве покрајине. У једном одређеном тренутку сви леминзи, којих наједном буде на милионе, крећу појединачно на пут, обично у правцу мора, идући правом линијом према свом циљу. Они се срећу и уједињују у читаве војске. Ако то буде потребно леминзи ће на свом путу савладати реке и језера да би се најзад нашли на обали океана у коме се готово сви подаве.

Мада је ова појава у животу леминга необична, она није јединствена у животињском царству. Наиме, постоје још многе животиње које су појединих година веома ретке, да би можда већ следеће преплавиле целе крајеве.

Пре неколико година око читавог Њујорка појавио се огроман број сивих веверица. Према тврђењу очевидаца све ове животињице кретале су се у истом правцу, према западу. не обазирући се на препреке: прелазиле су улице и мостове страдајући масовно под точковима аутомобила, верале се на бродове да би прешле на другу обалу реке, давиле се у њој, а ипак су упорно настављале марш према свом тајанственом циљу. То је трајало неколико дана, а затим се њихов број почео смањивати да их, најзад, потпуно нестане.

Код пољских мишева такође је примећена слична појава. Пре шездесетак година у Невади се наједном појавило толико мишева да се сматра да их је на једном хектару било по 30.000 — што ће рећи по 30 на једном квадратном метру. Та најезда мишева захватила је огроман простор од 7.000 хектара. Природно, иза њих на читавој тој површини остала је само — пустош.

Занимљиво је посматрати „реакцију“ крупнијих животиња, месождера, на овакве појаве. Наиме, и месождери почињу просто да се „умножавају“ када се то догоди са животињама које им обично служе као најомиљенији плен, а нестају када ових нестане. Чим се број леминга у Скандинавији нагло повећа, убрзо за њима појављује се и већи број лисица и сова које се њима хране. Ненормално повећавање броја зечева праћено је изненадном појавом многобројних рисова.

Године 1904. компанија за откуп крзна у Хадзону добила је готово одједном 120.000 зечјих кожа, а одмах затим 50.000 кожа риса. Међутим, неколико година раније, 1800, компанија је једва напабирчила неколико хиљада зечјих кожа и тек понеко крзно риса. Било је чак и година кад се добијало само неколико зечјих кожа а ниједна од риса.

НАЈСТАРИЈЕ СЛИКЕ НА СВЕТУ

У чувеној пећини Ласо, у Дордоњи, откривене су пре 20 година најстарије и најраскошније преисториске слике. То су уџбеници у сликама за младе ловце.

Како хумориста замишља преисторијског скулптора и његов модел

Отишао сам да видим преисторијске слике у чувеној пећини Ласо, која се налази у Дордоњи, на једној висоравни, изнад села Монтињака. Једна група туриста је већ била ушла у пећину која може да прими свега педесетак посетилаца, и зато сам морао да останем напољу. Пришао сам човеку који је имао да нам буде водич.

— Да ли је тачно — запитао сам га — да је ову пећину пронашао један дечак испитујући рупу која је остала после једног ишчупаног стабла?

Водич је климнуо главом.

— Да ли он још живи у Монтињаку? Волео бих да га упознам.

— Он је пред вама — одговорио ми је. — То сам ја.

Тако сам се упознао са Марсељом Ревидаом, који је 1940, кад је имао 18 година, открио преисторијске слике, најраскошније и најстарије које су човечанству познате. Мисли се да су дела у пећини Ласо начињена отприлике пре 17.000 година.

Марсел Ревида испричао ми је ово:

— Једног дана, шетајући се са псом, приметио сам рупу коју је оставило ишчупано дрво. После извесног времена, вратио сам се са тројицом пријатеља. Проширили смо отвор и спустио сам се до дна пећине дубоке око 6 метара. Запалио сам неколико шибица и опазио на каменим зидовима изванредне слике. Како сам знао и умео изронио сам на површину, срећан што поново удишем слободан ваздух.

Сутрадан смо се вратили али са фењером, и сви смо се спустили унутра. Кад смо осветлили зидове, нисмо поверовали својим очима: бесни бикови, коњи у галопу, јелени. О нашем открићу обавестили смо археологе. За протеклих 20 година овуда је прошло на стотине хиљада посетилаца.

У области Ласоа и Дордоње има око 40 пећина. Већина је испуњена толико избелелим сликама да су готово невидљиве. Али ове у Ласоу јасне су као да су сликане пре неколико дана.

Кад нас је Ревида одвео доле, приметио сам са колико се пажње приступило чувању драгоцености. Да би се сачувале од спољног ваздуха, начињена су троја гвоздена врата дуж ходника, која се само наизменично отварају. Захваљујући проветравању, унутарњи ваздух је потпуно чист и сув.

Човеку просто застаје дах: „је ли могућно да је тако нешто начињено пре 17.000 година!" Међутим, датум су археолози поуздано утврдили. Налазимо се у пећини високој отприлике 4.5 метра широкој 9 и дугој 27 метара. Дуж свих неравних зидова од камена у првој дворани, чак и на њеној таваници, насликане су животиње преисторијског човека: велики бикови, коњи, краве, вукови, јелени.

Та прва дворана названа је „дворана бикова". Животиње су мрке или кестењасте; једна је пет метара дуга а друге су насликане изнад ње. Неке су представљене тако сурово да нам се чини да ричу. Боје узбуђују: црвено као цигла, хром-жуто, црно као абонос.

Ове слике нам откривају да је наш предак још пре 17.000 година превазишао ступањ на који ми имамо обичај да га стављамо. Овај сликар никако није могао бити мајмуноолики човек већ осећајни уметник са даром запажања.

У другој дворани, главе животиња у природној величини очигледно припадају јеленима који препливавају реку. Ови са десне стране, у средини матице, уздигли су главе. Они са леве стране излазе на обалу. Са неколико једноставних линија, уметник је дао елеганцију, гипкост и покрет.

Други подземни ходник води у нову дворану бикова у коју се улази кроз тесан пролаз. У њој се налази најснажнији од свих бикова: јака животиња сва у мишићима чије вас око просто боде.

Све археологе који су испитивали ове слике, интересовало је због чега су ове животиње привлачиле пећинског човека. Научници кажу да је човек оног доба рачунао само на уловљене звери којима се хранио. А, кад није ловио, био је приморан да живи са њима у добрим односима да га не би нападале. Према томе, живот животиња имао је за њега веома велики значај.

Можда ове слике представљају један од првих религиозних обреда човекових? Да нису те мрачне пећине биле светилишта у којима су се окупљали племенски врачи да би установили ловачке вештине којима би успевали у лову?

Можда је баш због жирафе пронашао лествице?

Неки верују да су ови цртежи служили као уџбеник за младе ловце да им се покажу места на којима треба рањавати животињу. Да би поткрепили ову своју претпоставку позивају се на многобројне слике где се види како су стреле забодене баш у најосетљивија места животиња.

Било какав повод да је створио ове слике, једно је неоспорно: све су веома сличне и остављају снажан утисак.

Савршенство слика из Ласоа уздиже у нашим очима преисторијско доба у коме откривамо почетке савремене уметности. Када их човек види, мора да се сети Шекспирове реченице: „Прошлост је само предигра".

(Из репортаже Оскара Шисгала)

НЕОЧЕКИВАНИ РОДЕО

Пре извесног времена група ловаца приредила је хајку на дивљег вепра у близини клисуре Кишерон у Савоји. Траг прогоњене звери био је све јаснији и ловци, који су убрзали ход, већ су могли да чују и њено грoктање. Хајкачи су заузели места погодна за напад. Један од њих стајао је раширених ногу да би имао чвршћи ослонац, заузевши бусију.

Наједном, нека невидљива снага подигла га је у ваздух и он је полетео напред док су се за њим чули крици страха његових другова.

Један огроман дивљи

вепар јурнуо је између његових раширених ногу и понео га на својим леђима.

Пошто је био добар јахач, ловац је успео да се одржи на леђима свог „дората". Одржавајући равнотежу на разбеснелој животињи, доживео је праву трку кроз честаре и грање.

Вепар се пропињао, галопирао али није могао да се ослободи свог упорног јахача. За то време овај је покушавао да прислони пушку уз раме и убије свог „парипа". Два пута је чак и пуцао, али узалуд. Вепар, луд од страха, успео је најзад да га се ослободи и нестане у најгушћој шуми. Он још и сад лута шумама на велико жаљење његовог несуђеног убице.

АНЕГДОТЕ

ЛАЈБНИЦ И ЊЕГОВА БИСТА

Поштоваоци и другови филозофа Лајбница решени да свечано прославе његов рођендан предали су му на поклон његову бисту. Разгледајући је дуго, он закључи озбиљно:

— Значи, то је то лице које ја свакодневно бријем?!

НЕСПОРАЗУМ

Један носач дође у атеље познатог уметника да би пренео његову слику.

— Само пазите — рече сликар. — Платно није сасвим суво.

— Не брините — одговори носач доброћудно. — О моје одело већ се свашта отирало!

МИЛО ЗА ДРАГО

Једног дана, кад се Сократ налазио окружен ученицима. Платон му рече:

— Учитељу, рђаво си поступио. Јуче си укорио слугу пред свима, уместо да си му казао шта имаш насамо, у четири ока.

— У праву си — одговори Сократ. — И ти би боље учинио да си ми ово рекао кад смо нас двојица сами.

ЗАЈЕДЉИВИ ШО

Као и у својим делима, Џорџ Бернард Шо био је заједљив и у животу према свакоме чије поступке није подносио. Једног дана стигао је у неки хотел и, пре но што се уписао у књигу, бацио је поглед на имена гостију. У последњем реду је стајало: „Лорд Апелбеј и његов слуга".

Шо узе перо и написа:

— Џорџ Бернард Шо и његов пртљаг.

НЕ ВРЕДИ НИ ПАРЕ

Енглески сликар Вилијем Тарнер (1755—1851) рече једном критичару:

— Драги мој Вилијеме, реците ми ваше мишљење о овој слици.

— Не вреди ни две паре! — надмено ће критичар.

— О, знам ја добро да ваше мишљење не вреди ни две паре, али сам га упркос томе желео да чујем — одговори му спремно Тарнер.

НИЈЕ КАО ШТО СЕ МИСЛИ

За Немце се каже да су веома штедљив народ. То је само делимично тачно, јер се показало да у Европи има далеко штедљивијих народа. Уштеђевина по становнику у Немачкој износи свега 850 марака, док у Италији достиже чак 940 марака. Белгијанци су још штедљивији — висина улога по једном њиховом становнику износи 1.060 марака. Али њих престиже Велика Британија са 2.200, Шведска са 3.850 и Швајцарска са 4.400 марака.

Ни по броју аутомобила, иако спада у највеће европске произвођаче моторних возила, Немачка није на првом месту. У Западној Немачкој на 1.000 становника долази само 70 коњских снага, у Француској 95, Шведској 140, Канади 215 и Сједињеним Државама 334.

На 1.000 становника Западне Немачке долази 271 радио-апарат, док у Великој Британији има 284, Данској 345, Шведској 365 и САД 888,

ГРАДСКА БУКА — ОТРОВ ЗА СРЦЕ

Капање воде из славине може да смета људима који интелектуално раде, чак толико да им се поремети рад вегетативног нервног система, крвни притисак или пулс. До тога долази нарочито када бука достигне јачину од 35—40 „степени буке“ или, како се то сручно каже фонова.

Уколико јачина буке порасте још, она ће непосредно деловати на наш организам, без обзира да ли ми то свесно осећамо или не — кажу научници који раде на Макс-Планковом институту у Дортмунду у одељењу за радну психологију.

Људи, нарочито они који су запослени у предузећима где је бука веома интензивна, верују да су се на њу навикли. Штавише тврде да она не утиче на њихово здравствено стање.

Међутим, психолошка испитивања су показала да не постоји никакво „привикавање“ на буку јер организам свих људи реагује на све сметње истоветно — чак и оних који живе у средини где влада тишина и повученост.

„Нормална“ бука на коју смо се већ навикли изазвана саобраћајем у великим градовима креће се између 85 и 90 фонова. А испитивања вршена у Дортмунду, показују да већ бука од 50 фонова ствара неприлике психичког карактера.

Чак и када спавамо наше тело реагује на овакве сметње, мождана опна прима утиске, само наша свест није у стању да их прати. Али бука делује, заобилазећи нашу свест, директно на вегетативни систем, од кога потичу, без учешћа наше воље, реакције организма, као што је, на пример, и проширивање и сужавање крвних судова. Утицај на крвне судове установљен је мерењем пулса на прстима. Колебања у пулсу на прстима одражавају стање на читавој површини нашег тела. Реакције у виду мождаaних и електичних таласа забележене су и помоћу електро, кардио и енцефолограма. Сасвим нове могућности за испитивања пружају минијатурне станице које бежичним путем пренесу кретања, изражена кривуљама пулса, дисања и температуре, на пријемне апарате удаљене километрима од нас. Такви уређаји су инсталирани у сателитима и помоћу њих се прати реаговање људског организма.

Експерименти су показали, да је код особа које су мирно лежале у наслоњачи непосредно пре изазивања буке, чији су таласи имали око 30.000 трептаја, дошло до знатног сужавања крвних судова.

Сужавање је трајало не само док се чула бука већ и читав један минут после њеног престанка, док се крвни судови нису вратили у нормално стање.

Услед сужавања крвних судова може да дође и до пораста крвног притиска. Професор Марк са универзитета у Халеу верује да је пораст крвног притиска код људи непосредна последица интензивне буке, док научници са Макс-Планковог института то нису могли да утврде. Они сматрају да бука утиче на рад срца, да смањује притицање крви и тиме ремети нормални крвоток, због чега је организам лоше снабдевен крвљу а поједини органи чак оскудевају у кисеонику. Тада долази до реакције која се запажа нарочито код лица која болују од срца.

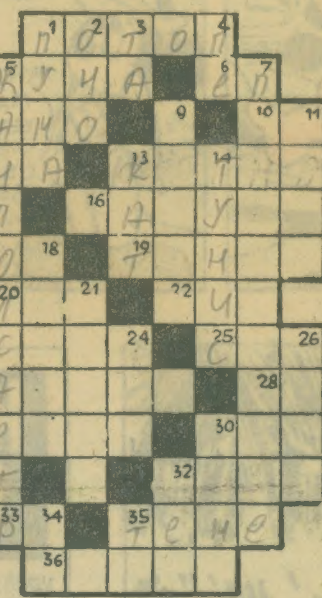
Када се дуго времена организам излаже деловању буке долази обично до нежељених психичких манифестација — људи иначе са нормалним особинама постају нервозни и не подносе своју средину због чега у њиховим породицама настају честе несугласице.

Бука не представља само отров за срце и нормално функционисање организма, већ може да доведе и до физичких оштећења. Уколико је бука јача од 90 фонова долази поступно до слабљења чула слуха, а изнад 120 фонова каква се ствара при раду млазних мотора, угрожава нервне ћелије у мозгу.

Осећали ми то или не, бука у великим градовима делује негативно и на психичко и на физичко стање људи. Разумљиво је онда што се чине напори да се градска врева колико толико смањи и сведе на меру која неће штетно деловати на људе.

Савремена техника све више собом доноси буку коју је тешко угушити. Њене последице су и обољења која разарајући здравље појединаца доводе до незгода и у породици и у радној средини, па и читавом друштву.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Водоравно: 1) поплава; 5) врста птице; 6) спев; 8) усамљено; 10) музичка нота; 12) лична заменица; 13) сточарско насеље; 15) два сугласника; 16) роман А. Синклера; 17) врста јелена; 19) једна спортска грана; 20) страно женско име; 22) предлог; 23) град у Јапану; 25) придевска заменица; 27) врста теста; 28) слово латинице; 29) врста дволице; 30) траке, везе; 31) два слова; 32) река у Бугарској; 33) грчко слово; 35) део главе; 36) хранљива биљка.

Усправно: 1) звер из породице мачака; 2) лична заменица; 3) хемијски знак за тантал; 4) слово латинице; 5) савремени француски књижевник („Зрело доба“); 7) драма од Ш. О' Кејзија; 8) личност из романа „Сага о Форсајтима“; 9) наша планина; 11) индијски новац; 13) спрат; 14) држава у Африци; 18) наш фудбалски репрезентативац; 21) пристаниште на Црвеном мору; 23) драма од Стриндберга; 24) женско име; 26) коцка (лат.) 30) јужно воће; 32) назив за старог грчког лирског и епског песника; 34) узвик; 35) два сугласника.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ

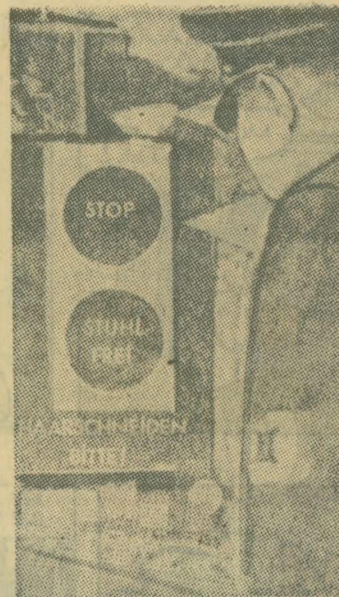
Водоравно: 1) Озрен; 5) Хвар; 6) И(ван) Ц(анкар); 8) Лидо; 10) Ив; 12) епе; 13) метро; 15) но; 16) Моника; 17) Ака; 19) Кабул; 20) руј; 22) Нал; 23) Пигал; 25) Раб; 27) Озирис; 28) це; 29) литар; 30) кит; 31) ај; 32) моја; 33) ав; 35) пита; 36) Изола.

Усправно: 1) овде; 2) зао; 3) РР; 4) ни; 5) хипокризија; 7) циркулација; 8) Лена; 9) Ренан; 11) воал; 13) мок; 14) Тибар; 18) аугит; 21) јарац; 23) пола; 24) Лир; 26) бета; 30) кота; 32) Мил; 34) ви, 35) По.

РАСТЕГЉИВИ ЖЕЛУДАЦ

У близини рта Пализер један новозеландски рибар уловио је рибу кардинал, четврту те врсте коју су људи могли да ухвате. Прва три примерка уловљена су још 1912. године у великом аустралијском заливу.

Риба кардинал је дуга отприлике 72 см а има изузетно велике очи — 7 см у пречнику. На њој су упадљива и огромна уста која. кад устреба да их сасвим отвори, велика су колико и обим њеног тела. Као и друге рибе које живе у морским дубинама и риба кардинал је у стању да прогута много веће и дебље рибе од саме себе. Природа је удесила да се њен желудац растеже и плен у њему премеће докле год траје варење. О овој риби још се прилично мало зна. Једино је тачно утврђено да су њени оброци замашни, али их зато узима ређе.

ДА ПРИМАМИ МУШТЕРИЈЕ

Један довитљиви фризер у Нирнбергу инсталирао је минијатурни семафор на улазу у своју радњу. Пролазници погледају у семафор и виде да ли у радњи има слободних места. Зелена боја показује да је столица слободна и да муштерија може да је заузме.

ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЋ ЧУЛИ ДА...

... плодови тропске биљке сузна трава имају сјајан омотач сличан слоновој кости толико тврд да се њиме може запарати камен белутак.

... први српски виртуоз на виолини био је

Драгомир Кранчевић, рођен у Панчеву 1877. године.

... Лаза Костић (1841—1910) написао је три драме. Поред познатих „Максим Црнојевић“ и „Пера Сегединац“ испеваних у стиховима, јамбовима, трећа је у прози и више је комедија, рађена према једној ускочкој песми, Гордана.

... у телу лептира има 66 одсто воде.

... Леонардо да Винчи, велики сликар и вајар, признати мајстор у архитектури, механици и техници, бавио се и музиком. Веома је лепо певао и свирао на тада омиљеним инструментима као што су лаута и виола ди гамба.

... први балет који су Београђани видели, извели су 13, 15. и 18.

априла 1871. године „балет-играчи из Петрограда“ — Фани Шилингова и Франц Вајс. Они су своје тачке изводили на обичним позоришним представама, само између чинова.

... од свих наших острва Паг има најдужу обалу: 269,2 километара.

... први бомбардери из првог светског рата били су тешки 450 ки-

лограма и могли су да понесу бомбу од 12 килограма.

... први редован поштански саобраћај на Јадранском мору успостављен је 1625. године.

... голуб може да живи на великој хладноћи. На температури

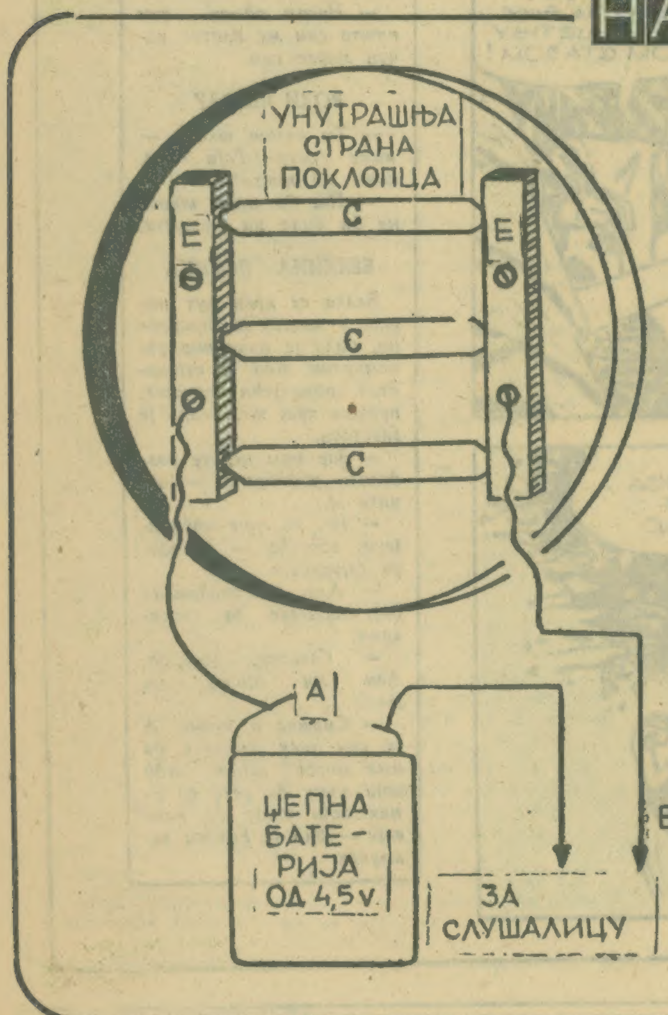
од 40 степени испод нуле он издржава без хране 7 дана.

... мигрена, назив за главобољу у једној половини главе, настао је од грчке речи „хемикранион“, што значи полулобања.

... крављe дрво (бросимум галактодендрон) садржи бео млечни сок, сладак, пријатног укуса и веома хранљив. Крављe дрво има дебело стабло, високо је до 30 метара и расте у шумама Венецуеле.

... највиша жена за коју се зна била је нека Веде, чија је висина износила 255 сантиметара.

НАПРАВИ САМ

ЗАЧАС ЛУТКА

Кад испијете ровито јаје, са унутрашње стране одстраните опну тако да љуска остане потпуно чиста. Можете је онда употребити — да направите једну лепу главу за лутку чије ћете остале делове саставити од крпа. Сама глава може да послужи и као украс ако на доњи шупљи део ставите постоље од шареног папира. Бојице ће вам једино бити потребне да бело лице постане изразито. Наравно можете, према својим способностима, направити и друге ликове.

ПРАВИ МИКРОФОН

Узмите један поклопац од округле кутије — као од сира „Зденка“. Затим пет комадића крејона (угља) и једну већ ислужену џепну батерију од 4 и по вата. Три крејона ћете на врховима зашиљити, а два удесите да буду „четвртаста“ па их причврстите за поклопац са по два шрафа. Три зашиљена крејона (С) уметните у држаче (Е). Повежите сада овај осетљиви микрофон жицом: један држач са великом плочицом (А) на батерији, а малу плочицу жицом за слушалицу, другом жицом (В) вежите други држач са слушалицом.

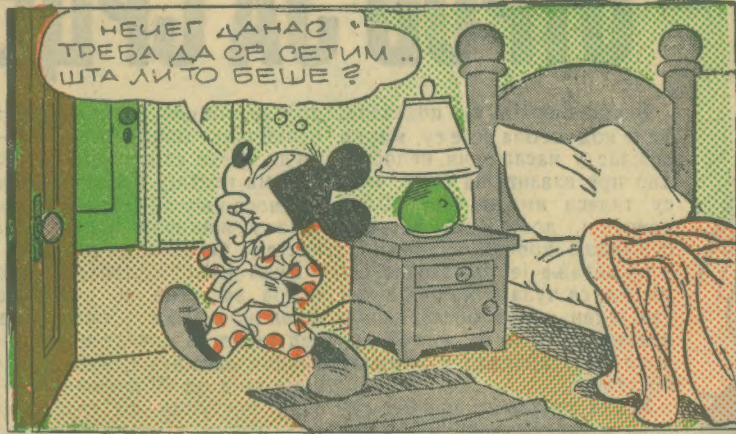
Целу ову справу поставите на неки погодан ослонац и — можете говорити испред њега. Немате појма колико је овакав микрофон осетљив. У слушалицама ћете чути не само глас него и сат ако га ставите на поклопац док ће се покрет муве претворити у корак џина.

МОЖЕ ДА КОРИСТИ

Ако вашој мами остане беланце од јајета кад прави колаче употребите га ви овако: умутите га жицом којом и мама мути шне па премажите мушему која ће од њега добити сјај, или ваше већ изношене ципеле које ће постати гипкије.

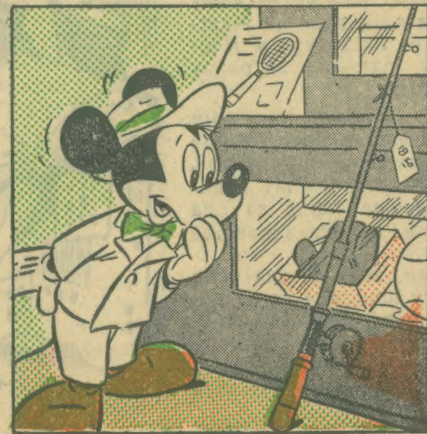

Ква-Ква!

уређује Паја Патак

ЗАШТО ЈЕ ХОРАЦИЈЕ ПОСЛУШАО

— Је ли, Хорације, јеси ли био код доктора због твог желуца?

— Јесам.

— Шта ти је рекао?

— Да мање једем.

— Јеси ли га послушао?

— Нисам одмах, али пошто сам му платио рачун морао сам.

ВОЛИ ШКОЛУ

— Ти волиш школу — каже учитељ Раји — а кажи ми зашто?

— Па, да нема школе не би било ни распуста.

БЕЛКИНА ЛОГИКА

Белка се први пут нашла у авиону и, природно, била је прилично узнемирена. Кад је стјуардеса, обилазећи путнике, прошла крај ње, Белка је заустави.

— Зар нам нећете разделити падобране? — запита је.

— Не, то није уобичајено, госпођо — одговори стјуардеса.

— Али, на бродовима дају појасеве за спасавање.

— Свакако, госпођо. Али ми нисмо на мору . . .

— Смешно и чудно. А ја сам увек мислила да има много мање људи који знају да лете од оних који знају да пливају — био је Белкин закључак.

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика“ штампарско издавачко предузеће, Београд, Македонска 31. Текући рачун бр. 101-707/1-82. Поштански фах 124. Претплата за нашу земљу: годишња 900, полугодишња 450; за иностранство: годишња 1.200, полугод. 600 дин. Рукописи се не враћају.